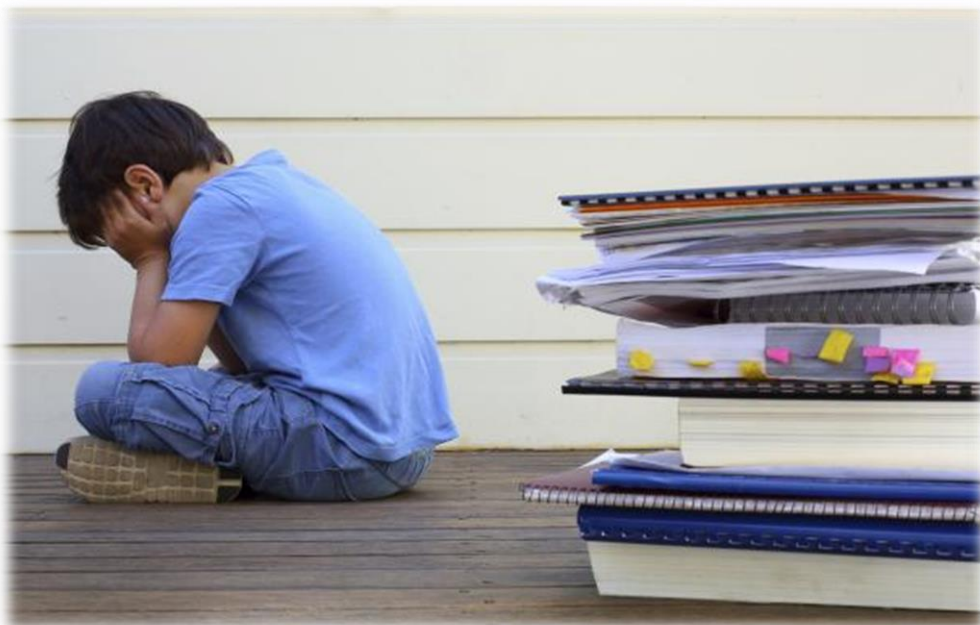

Nieuwe wegen voor statushouders in Nederland

Een onderzoek naar het ongeoorloofd schoolverzuim van statushouders

Demi Samson
Hogeschool Saxion Deventer
Sociaal Juridische Dienstverlening
Juni 2019

Onderzoeksverslag

Ongeoorloofd schoolverzuim van statushouders

Naam	D. Samson
Studentnummer	423513
Opdrachtgever	A. van Lier
Praktijkbegeleider	L. Chander
Organisatie	Gemeente Harderwijk
Afstudeerdocent	F. van As
School	Hogeschool Saxion Deventer
Opleiding	Sociaal Juridische Dienstverlening (voltijd)
Plaats	Zwolle
Datum	Juni 2019

Voorwoord

Voor u ligt het onderzoeksrapport “Nieuwe wegen voor statushouders in Nederland”. Dit is een onderzoek naar het ongeoorloofd schoolverzuim van jonge statushouders. Het rapport is geschreven in het kader van mijn afstuderen aan de Hogeschool Saxion te Deventer en in opdracht van Leerlingzaken.

Bij statushouders is niet altijd sprake van een goede integratie. Volgens Movisie (z.d.) blijven zij sterk achter wat betreft de arbeidsparticipatie en is voor het volgen van onderwijs een intensief beleid nodig. Ook op dit gebied kan volgens de Vereniging van Nederlandse Gemeenten (2017) de deelname worden verbeterd. Statushouders zijn een groeiende doelgroep in Nederland (CBS, z.d.) en om die reden heb ik mij gericht op dit actuele probleem.

Allereerst wil ik mijn dank uitspreken aan Alice van Lier, Rmc coördinator en accountmanager Leerlingzaken, voor de mogelijkheid om mijn afstudeeronderzoek plaats te laten vinden bij de gemeente Harderwijk. Daarbij wil ik Lakshmee Chander, maar ook Koos van Norden, bedanken voor de fijne begeleiding en betrokkenheid tijdens mijn onderzoek. Verder wil ik de respondenten bedanken voor hun medewerking aan dit onderzoek. Zij zijn werkzaam binnen de volgende instellingen: Leerlingzaken Harderwijk, Start College Harderwijk, Morgen College Harderwijk, Nidos en Vluchtelingenwerk. Mijn scriptiegroep wil ik bedanken voor de prettige bijeenkomsten en ondersteuning die wij elkaar als groep konden bieden. Tot slot gaat mijn dank uit naar mijn begeleider, Frank van As. Dankzij de goede begeleiding heb ik veel richting verkregen voor het schrijven van mijn onderzoek.

Ik wens u veel leesplezier toe.

Demi Samson

“Met slechts herinneringen aan wie ik was
en mijn bezittingen in een plastic tas,
zoek ik een uitweg om te ontsnappen aan ’t geweld.
Overleven is het enige wat telt.
Maar waar kan ik nog heen
als ik niet als mens word[sic] gezien
maar als probleem.”
René Speelman
(Jabbertje, 2019)

Samenvatting

Er is sprake van een toename in het aantal asielzoekers dat naar Nederland komt (CBS, z.d.). Met deze ontwikkeling neemt ook de vraag naar een goede integratie toe. Uit gegevens van de Vereniging van Nederlandse Gemeenten (2017) is gebleken dat sprake is van een verminderde onderwijsparticipatie. Leerlingzaken heeft deze doelgroep nog niet voldoende in beeld, waardoor niet duidelijk is hoe de samenwerking tussen de betrokken organisaties verloopt en op welke manier de school het schoolverzuim onder deze jongeren probeert te voorkomen. De onderzoeksvraag luidt als volgt: “Hoe effectief is de samenwerking tussen de verschillende organisaties als het gaat om het terugdringen van het ongeoorloofd schoolverzuim van statushouders?”.

Om dit te onderzoeken is zowel praktijk- als literatuuronderzoek uitgevoerd. Het literatuuronderzoek bevat theorie met betrekking tot het begrip schoolverzuim, de doelgroep statushouders, onderwijs op het ISK en de samenwerking van de verschillende ketenpartners. Voor het praktijkonderzoek zijn tien medewerkers van vijf verschillende organisaties geïnterviewd om in kaart te brengen welke oorzaken in het leven van statushouders maken dat zij verzuimen, op welke manier de verschillende medewerkers van het Start College dit proberen te voorkomen en hoe de ketenpartners tegen de onderlinge samenwerking ter beperking van dit verzuim aankijken.

Uit de resultaten is naar voren gekomen dat meerdere oorzaken ten grondslag kunnen liggen aan het schoolverzuim van een jonge statushouder. Ook kunnen bij één leerling meerdere factoren een rol spelen. De medewerkers van het Start College hebben affiniteit met de doelgroep en geven op verschillende manieren invulling aan hun functie, om zo het schoolverzuim te kunnen beperken. Daarbij zijn de verschillende organisaties over het algemeen tevreden over de samenwerking. Er zijn meerdere factoren die hier een positieve, maar ook negatieve invloed op kunnen hebben.

Uit de conclusie blijkt dat de verschillende oorzaken van het schoolverzuim maken dat het voor een medewerker van een instantie lastig is om de juiste hulp te bieden. Een eventueel ‘maatjesproject’ lijkt binnen de school en organisaties als Talent House een positieve invloed te hebben op een jongere, dit wordt op gemeentelijk niveau nog gemist. Het Start College heeft geen beleid of medewerkers maken hier geen gebruik van. Zij proberen vanuit hun functie het schoolverzuim van de leerlingen zo veel mogelijk te beperken. De omvang van het schoolverzuim is, in vergelijking met cijfers van het Nederlands Jeugdinstituut (2019) en het Centraal Bureau voor de Statistiek (z.d.), hoger dan het landelijk gemiddelde. Dit verschil is verklaarbaar gezien de achtergrond van de jonge statushouders. Daarbij lijkt de samenwerking van de organisaties goed te verlopen. Aan de hand van deze conclusies worden zes aanbevelingen gedaan.

Inhoudsopgave

Voorwoord	3
Samenvatting	4
1. Inleiding	7
1.1 Context	7
1.2 Aanleiding	8
1.3 Doelstelling	9
1.4 Onderzoeksvraag en deelvragen	9
1.5 Leeswijzer	9
2. Theorie	10
2.1 Wat is de omvang en de aard van het schoolverzuim van statushouders	10
2.1.1 Statushouders	10
2.1.2 Schoolverzuim	11
2.1.3 Oorzaken van schoolverzuim	12
2.1.4 Schoolverzuim van statushouders	13
2.2 Op welke manier proberen de medewerkers van het Start College het schoolverzuim terug te dringen	16
2.2.1 Onderwijs op het ISK	16
2.2.2 Belemmeringen van het ISK-traject	17
2.3 Hoe kijken de ketenpartners tegen de huidige samenwerking aan?	18
2.3.1 De verschillende ketenpartners	18
2.3.2 Samenwerking van de ketenpartners	19
3. Juridisch kader	20
3.1 Leerplichtwet 1969	20
3.2 Privacywetgeving	20
4. Methode van onderzoek	21
4.1 Aard van onderzoek	21
4.2 Literatuuronderzoek	22
4.3 Praktijkonderzoek/interviews	22
4.3.1 Dataverzamelingsmethode	22
4.3.2 Populatie en steekproef	23
4.3.3 Analyse methode	23
4.4 Betrouwbaarheid en validiteit	23
5. Resultaten	25
5.1 Wat is de omvang en de aard van het schoolverzuim van statushouders	26
5.1.1 Omvang	25
5.1.2 Aard	29
5.2 Op welke manier proberen de medewerkers van het Start College het schoolverzuim terug te dringen	33
5.3 Hoe kijken de ketenpartners tegen de samenwerking aan	37

6.	Conclusie & aanbevelingen	41
6.1	Conclusie	41
6.2	Aanbevelingen	43
7.	Literatuurlijst	45
8.	Bijlage	49
I.	Verklaring gebruikte hulpmiddelen	49

Inleiding

1.1 Context

Meerinzicht

Meerinzicht is de samenwerking van de drie gemeenten Harderwijk, Ermelo en Zeewolde. Deze gemeenten werken samen op het gebied van zorg, werk en inkomen, jeugdhulp en leerlingzaken. (Meerinzicht, z.d.)

Leerlingzaken

Leerlingzaken is een onderdeel van Meerinzicht, zij voert de Leerplichtwet en de Regionaal Meld- en Coördinatiefunctie (RMC) uit voor zeven gemeenten. Te weten: Elburg, Ermelo, Harderwijk, Nunspeet, Oldebroek, Putten en Zeewolde. Dit onderzoek richt zich op de uitvoering van de Leerplichtwet. Het belangrijkste doel van Leerlingzaken is het terugdringen van schooluitval, zodat alle kinderen een startkwalificatie¹ krijgen. (Meerinzicht, z.d.)

De leerplichtambtenaren van Leerlingzaken houden toezicht op de naleving van de Leerplichtwet. Zij zijn een belangrijke speler binnen het netwerk dat samenwerkt om schoolverzuim te voorkomen. Op die manier dragen zij bij aan het vergroten van de ontwikkelingskansen van jongeren en zetten zij zich in voor het recht op onderwijs. (Ingrado, 2018)

Binnen dit netwerk werkt de leerplichtambtenaar samen met verschillende ketenpartners (MAS, 2017). Deze worden genoemd in hoofdstuk 2.3.

Onderwijs

Alle kinderen in Nederland hebben recht op onderwijs en daarmee ook minderjarige statushouders. Zij vallen, volgens de internationale afspraken (Convention of the Rights of the Child) onder de leerplicht en hebben daarmee het recht en tevens de verplichting om onderwijs te volgen. (Lowac, 2003). Eenmaal in Nederland aangekomen is het de bedoeling dat zij zo snel mogelijk naar school gaan. Hierbij wordt een maximum gesteld van drie maanden. (Rijksoverheid, z.d.)

Statushouders

Als gevolg van bijvoorbeeld de oorlog in Syrië worden steeds meer asielaanvragen ingediend in de Europese Unie. Deze toename blijkt ook uit de cijfers van het Centraal Bureau voor de Statistiek (hierna: CBS). In 2014 was in Nederland sprake van een verdubbeling. Bijna 22 duizend verzoeken werden ingediend. (CBS, z.d.). Deze asielaanvragen worden in Nederland behandeld door de Immigratie & Naturalisatiedienst (hierna: IND). Vanaf het moment dat een aanvraag wordt goedgekeurd is de asielzoeker een vluchteling of statushouder. (Vluchtelingenwerk, z.d.)

¹ Een startkwalificatie is een diploma van een mbo-niveau 2 of hoger, de havo of het vwo (Rijksoverheid, z.d.).

Zij zullen vanuit de opvang van het Centraal Orgaan opvang Asielzoekers (hierna: COA) naar een gemeente verhuizen. Deze huisvesting wordt door het COA geregeld. (COA, z.d.). In 2015 en 2016 hebben 5.530 mensen, die tussen de 16 en 18 jaar waren, asiel aangevraagd (CBS, z.d.).

In Nederland kunnen statushouders onderwijs volgen in de vorm van Internationale Schakelklassen (ISK) (Lowac, 2003). Binnen deze vorm kunnen anderstalige nieuwkomers van twaalf tot achttien jaar, die nog maar kort in Nederland zijn, onderwijs volgen. Tijdens deze opleiding wordt, naast het volgen van alle vakken, aandacht besteed aan de beheersing van de Nederlandse taal (NT2 niveau). Na ongeveer twee jaar stromen de leerlingen uit naar het vervolgonderwijs. Dit kan het voortgezet onderwijs zijn of het middelbaar beroepsonderwijs, afhankelijk van onder andere de leeftijd en de vooropleiding. Het Start College in Harderwijk is een van de scholen waar jongeren deze vorm van onderwijs kunnen volgen. (Start College, z.d.)

Het Start College

In Harderwijk is het Start College gevestigd. Dit is een school die zich door middel van gepersonaliseerd onderwijs richt op het versterken van de positie van (jong) volwassenen en jongeren met een afstand tot het onderwijs, een vervolgstudie, de maatschappij en de arbeidsmarkt. Het Start College bestaat uit Volwasseneducatie en Inburgering, Voortgezet Algemeen Volwassen Onderwijs (vavo), academie voor Zelfstandigheid (avZ), Entrée en een Internationale Schakelklas (ISK). (Start College, z.d.)

1.2 Aanleiding

Uit onderzoeken van het Nederlands Jeugdinstituut is gebleken dat in het jaar 2016/2017 66.725 jongeren ongeoorloofd verzuimden om naar school te gaan. Hier wordt van gesproken op het moment dat een jongere, zonder geldige reden, in vier weken meer dan zestien uur niet op school is geweest. (Nederlands Jeugdinstituut, 2019). Deze groep jongeren bestaat voor een deel uit statushouders, dit zijn jongeren met een tijdelijke of permanente verblijfsvergunning. Wanneer zij nog maar kort in Nederland zijn of de Nederlandse taal niet of nauwelijks beheersen, kunnen zij onderwijs volgen in de vorm van Internationale Schakelklassen. Nederland biedt hier ongeveer 120 mogelijkheden voor. (Klooster & Butter, 2019)

Het Start College in Harderwijk is een voorbeeld van een school die deze vorm van onderwijs aanbiedt (Start College, z.d.). Ook hier isesignaleerd dat sprake is van schoolverzuim onder de leerlingen. Dit blijkt uit een gesprek met leerplichtambtenaar Lakshmee Chander. Hoe groot dit probleem is, is niet duidelijk. Daarbij liggen aan deze problematiek verschillende oorzaken ten grondslag. Onvoldoende beheersing van de Nederlandse taal, maar ook cultuurverschillen, kunnen ervoor zorgen dat volwassenen en jongeren besluiten om niet meer naar school te gaan. Omdat meerdere factoren hier invloed op kunnen hebben, is het voor leerplichtambtenaren moeilijk om hierop in te spelen. Het is voor hen lastig om te bepalen bij welke hulp de persoon in kwestie het meest gebaat is.

Zoals hierboven weergegeven maken Leerlingzaken en het Start College beide onderdeel uit van het netwerk dat samenwerkt om schoolverzuim te beperken.

Om dit effectief te laten verlopen is het belangrijk dat de verschillende partners elkaars aanpak inzichtelijk hebben en deze op elkaar af kunnen stemmen.

Nu blijkt dat het voor Leerlingzaken niet duidelijk is op welke manier de medewerkers van het Start College het schoolverzuim van statushouders proberen te beperken en hoe zij inspelen op de integratieachtergrond van de leerlingen. Daarbij wil Leerlingzaken onderzocht hebben hoe de verschillende ketenpartners aankijken tegen de integrale aanpak en op welke manier deze kan worden verbeterd. Wanneer hier meer duidelijkheid over bestaat kan gerichter worden samengewerkt en daarmee het schoolverzuim effectiever worden beperkt.

1.3 Doelstelling

Middels dit onderzoek wil Leerlingzaken inzichtelijk krijgen in hoeverre sprake is van schoolverzuim onder statushouders. Daarbij hoopt de organisatie duidelijk te krijgen welke oorzaken aan dit schoolverzuim ten grondslag liggen, op welke manier de medewerkers van het Start College het schoolverzuim proberen te beperken, in hoeverre zij rekening houden met de integratieachtergrond van de leerlingen en hoe de verschillende ketenpartners de huidige samenwerking ervaren. Met deze kennis en de hieruit voortvloeiende adviezen hoopt Leerlingzaken inzichtelijk te krijgen hoe effectief de samenwerking is als het gaat om het terugdringen van het schoolverzuim en op welke manieren dit eventueel verbeterd kan worden.

1.4 Onderzoeksvraag en deelvragen

Uit de doelstelling kan de volgende onderzoeksvraag worden geformuleerd.

Hoe effectief is de samenwerking tussen de verschillende organisaties als het gaat om het terugdringen van het ongeoorloofd schoolverzuim van statushouders?

Deelvragen

1. Wat is de omvang en de aard van het schoolverzuim van statushouders?
2. Op welke manier proberen de medewerkers van het Start College het schoolverzuim terug te dringen?
3. Hoe kijken de ketenpartners tegen de huidige samenwerking aan?

1.5 Leeswijzer

In hoofdstuk twee en drie worden zowel het theoretisch als juridisch kader toegelicht. Vervolgens zal in hoofdstuk vier worden ingegaan op de methoden van onderzoek. In hoofdstuk vijf worden de resultaten uit zowel het kwantitatieve als het kwalitatieve onderzoek besproken, waarna in hoofdstuk zes de conclusie volgt. Daarbij zullen in dit hoofdstuk aanbevelingen worden gedaan met betrekking tot de onderzoeksvraag.

2. Theorie

In dit hoofdstuk zal per deelvraag de daarbij behorende theorie worden toegelicht.

2.1 Wat is de omvang en de aard van het schoolverzuim van statushouders

Om deze deelvraag te kunnen beantwoorden is het in eerste instantie van belang om af te bakenen wie een statushouder is. Tevens moet duidelijk zijn wanneer sprake is van schoolverzuim en welke factoren in het leven van statushouders hier invloed op kunnen hebben.

2.1.1 Statushouders

Statushouders zijn asielzoekers met een tijdelijke of permanente verblijfsvergunning (Vluchtelingendata, z.d.). Om dit onderwerp specifiek te kunnen maken is ervoor gekozen om het onderzoek te richten op statushouders met de Syrische en Eritrese nationaliteit.

Syrië

Sinds 2011 is sprake van een burgeroorlog, welke voortkomt uit een burgeropstand tegen het regime van Bashar al-Assad. Het land is nu verdeeld in gebieden die vallen onder controle van Assad, de Koerden en gewapende opstandelingen in de provincie Idlib. In de afgelopen jaren zijn door deze oorlog honderdduizenden doden gevallen. Miljoenen mensen hebben gedwongen hun huis moeten verlaten. (Vluchtelingenwerk, z.d.)

In Syrië zijn een aantal groepen extra kwetsbaar.

- Politieke opposanten lopen gevaar.
- Vrouwen en meisjes zijn slachtoffer van verkrachting en seksueel geweld.
- LHBT's (lesbiennes, homoseksuelen, biseksuelen en transgenders) worden vervolgd.
- Kinderen worden gerekruteerd voor gewapende groeperingen. (Vluchtelingenwerk, z.d.)

Uit cijfers van de Immigratie- en Naturalisatiedienst blijkt dat in de eerste drie maanden van 2019 5405 asielzoekers en 840 nareizende gezinsleden vanuit Syrië naar Nederland zijn gekomen (NOS, 2019).

Eritrea

Eritrea wordt het Noord-Korea van Afrika genoemd. Mensen ontvluchten het land vanwege de dienstplicht. Officieel duurt dit achttien maanden, maar het kan oplopen tot meer dan tien jaar. Daarbij blijft een inwoner tot zijn vijftigste dienstplichtig. Het weigeren van de dienstplicht wordt zwaar bestraft. Ook familieleden lopen het gevaar om te worden opgepakt. (Vluchtelingenwerk, z.d.)

Het is verboden om het land te verlaten zonder toestemming van de autoriteiten. Er moet eerst een uitreisvisum worden aangevraagd, maar in de praktijk is het moeilijk om deze te krijgen. Wie probeert om het land illegaal te ontvluchten, kan worden neergeschoten. (Vluchtelingenwerk, z.d.)

In Eritrea zijn een aantal groepen extra kwetsbaar.

- Critici van het regime kunnen worden opgepakt en vervolgens mishandeld en gemarteld.
- Kritische journalisten lopen gevaar.
- Religieuze minderheden kunnen worden vervolgd.
- Deserteurs, dienstweigeraars en hun families kunnen worden opgepakt en mishandeld.

(Vluchtelingenwerk, z.d.)

In 2018 hebben tot en met oktober 3.539 Eritreeërs asiel aangevraagd in Nederland

(Vluchtelingenwerk, z.d.).

2.1.2 Schoolverzuim

Er is sprake van schoolverzuim op het moment dat een leerling binnen vier weken langer dan zestien uur afwezig is (Nederlands Jeugdinstituut, 2019). Daarbij dient een onderscheid te worden gemaakt tussen geoorloofd en ongeoorloofd schoolverzuim. Wanneer een leerling een geldige reden heeft om niet naar school te komen, bijvoorbeeld ziekte, een huwelijk, een begrafenis of een religieuze feestdag, dan is sprake van geoorloofd schoolverzuim. Wel is hierbij van belang dat de ouders van het kind de afwezigheid tijdig hebben gemeld. Op het moment dat een leerling zonder geldige reden afwezig is van school, is sprake van ongeoorloofd schoolverzuim. In dit geval zijn de ouders (of het kind van twaalf jaar of ouder) strafbaar. (Rijksoverheid, z.d.)

Ongeoorloofd schoolverzuim is een probleem waar mensen zich volgens mevrouw de Baat (2009) steeds meer druk over maken. Dit is volgens mevrouw Hartkamp (2009) een terechte bezorgdheid omdat het een belangrijke voorloper is van het voortijdig schoolverlaten. Omdat het volgen van onderwijs zeer belangrijk is voor de ontwikkeling van het kind, vormt het verzuim hiervan een serieuze bedreiging. Structureel verzuim kan zorgen voor gedragsproblemen en daarmee leiden tot criminaliteit. Daarbij kan vroegtijdig schooluitval resulteren in werkloosheid. (MAS, 2017)

Vormen van verzuim

Er zijn verschillende vormen van verzuim, elk hiervan zal worden beschreven. Echter, dit onderzoek zal zich richten op het relatief verzuim.

1. Absoluut verzuim. Een leerplichtige jongere, zonder startkwalificatie, staat niet op een school ingeschreven. In deze situatie zal een leerplichtambtenaar met de ouders en/of verzorgers in gesprek gaan om de mogelijkheden te bespreken. Ouders riskeren een proces-verbaal, een jongere van twaalf jaar of ouder kan deze ook zelf krijgen. (Meerinzicht, z.d.)

2. Relatief verzuim. Een jongere staat wel op een school ingeschreven, maar gaat hier niet naartoe. Hierbij bestaat verschil tussen geoorloofd en ongeoorloofd verzuim.

Ongeoorloofd verzuim moet door de school worden gemeld bij Leerlingzaken, dit gebeurt via het verzuimloket van de Dienst Uitvoering Onderwijs (hierna: DUO). Ook bij deze vorm riskeren ouders een proces-verbaal, een jongere die ouder is dan twaalf kan deze zelf krijgen en kan naar Bureau Halt worden gestuurd. (Meerinzicht, z.d.)

3. Luxeverzuim. Een leerplichtige jongere neemt verlof op zonder toestemming van de leerplichtambtenaar of het hoofd van de school. De school zal dit via DUO moeten melden bij Leerlingzaken, waarna een proces-verbaal kan worden opgesteld voor de ouders. (Meerinzicht, z.d.)

Omvang relatief verzuim

Volgens het Nederlands Jeugdinstituut (2019) volgden in het jaar 2016/2017 995.725 leerlingen regulier voortgezet onderwijs in Nederland. Daarbij volgden 37.913 leerlingen speciaal voortgezet onderwijs (CBS, z.d.). Dit betreft een totaal van 1.033.638 leerlingen. Hiervan was bij 66.725 leerlingen sprake van ongeoorloofd relatief verzuim (Nederlands Jeugdinstituut, 2019). Omgerekend houdt dit in dat 6,46 procent van de leerlingen verzuimde.

2.1.3 Oorzaken van schoolverzuim

Er zijn verschillende factoren die een rol kunnen spelen bij het schoolverzuim van een jongere. Deze kunnen te maken hebben met zowel het individu als de omgeving. Deze factoren zijn vaak elkaars tegenovergestelde en kunnen het schoolverzuim van een kind vergroten of juist verkleinen. (De Baat, 2009)

Beschermende factoren

1. Op kindniveau. Een kind moet een toekomstperspectief hebben en vertrouwen hebben in zijn of haar loopbaan (Dowrick & Crespo, 2005). Dit heeft het kind nodig om door te kunnen zetten en daarmee aanwezig te blijven op school. Een andere stimulans hiervoor is bijvoorbeeld het behalen van goede schoolprestaties. (De Baat, 2009)

2. Omgevingsfactoren. Bij omgevingsfactoren kan worden gedacht aan het gezin van het kind. Wetenschappelijk onderzoek heeft bewezen dat de betrokkenheid van de ouders een positieve rol kan spelen, zelfs wanneer het kind minder goede prestaties levert op school. (Jimerson, Egeland, Sroufe & Carlson, 2000). Wanneer het kind opgroeit in een gezin waarbinnen het volgen van onderwijs als een belangrijk element wordt gezien, zal er minder risico zijn op ongeoorloofd schoolverzuim. (Levine, Pollack & Comfort, 2001). Ook leeftijdsgenoten kunnen invloed hebben op de leerling. Heeft het vrienden die naar de lessen gaan en hun school afmaken, dan zal de desbetreffende leerling dit eerder opvolgen dan wanneer deze vrienden de lessen overslaan en uiteindelijk geen diploma halen. (Kearney, 2008)

De school van de leerling neemt ook een plek in. Wanneer de school zijn onderwijs afstemt op de leerlingen, zal dit bijdragen aan goede resultaten en het voorkomen van ongeoorloofd verzuim. (Dowrick, & Crespo, 2005). Kinderen moeten zich op hun plek voelen en het idee hebben dat ze gewaardeerd worden door de docenten. Dit kan hun zelfvertrouwen vergroten en hen motiveren om naar de les te gaan. (De Baat, 2009)

Risicofactoren

1. Op kindniveau. Hierbij kan worden gedacht aan de sekse, schoolprestaties, leeftijd, persoonlijkheidskenmerken en gedragsproblemen (Dowrick, & Crespo, 2005).

Een grote risicofactor is de schoolprestatie van de leerling. Wanneer een jongere minder goede cijfers haalt, bestaat er een kans dat het zijn motivatie verliest. Daarbij worden leerproblemen ervaren als vervelend. Jongeren raken erdoor gefrustreerd, wat kan resulteren in een afkeer tegen de school. (Tobler, 2000)

Kearney (2008) noemt verschillende persoonskenmerken die de kans op verzuim vergroten. Hierbij kan worden gedacht aan angst gerelateerde problemen, gebrekkige sociale vaardigheden, weinig zelfvertrouwen en weinig betrokkenheid bij de school. Maar ook gedragsproblemen kunnen een rol spelen, leerlingen die bijvoorbeeld drugs gebruiken zullen eerder verzuimen dan leerlingen die dit niet doen.

2. Omgevingsfactoren. Uit onderzoek is gebleken dat kinderen die uit een gezin komen met een lage sociaaleconomische status, vijftig procent meer risico lopen op ongeoorloofd schoolverzuim dan leerlingen die uit gezinnen komen met een hogere sociaaleconomische status (Dowrick & Crespo, 2005; Alexander, Entwisle & Kabbani, 2001).

Zoals reeds benoemd speelt de betrokkenheid van de ouders een grote rol bij het voorkomen van schooluitval (De Baat, Messing & Prins, 2014). Ook Kearney (2008) erkent dit, hij stelt dat een kind dat niet door de ouders wordt ondersteund of aangemoedigd eerder zal verzuimen dan een kind bij wie dat wel het geval is.

2.1.4 Schoolverzuim van statushouders

Risicofactoren

Er zijn een aantal specifieke kenmerken die een rol kunnen spelen binnen de nieuwe onderwijssituatie van statushouders. Het grootste probleem is de minimale beheersing van de Nederlandse taal. Dit is ook het geval na de een of twee jaren in de Internationale Schakelklas. Dit maakt dat het type vervolgonderwijs meer op de taalvaardigheid is gebaseerd dan op de cognitieve capaciteiten, terwijl beide aspecten mee zouden moeten tellen. Veel leerlingen gaan om die reden naar het vmbo kader. (Wahedi & Crul, 2015)

Ook kunnen statushouders moeite hebben met de ontwikkeling van een nieuwe identiteit. Zij zijn in de eerste plaats gewoon een jongere die zich aan het voorbereiden is op de volwassenheid en de hierbij behorende taken en verantwoordelijkheden. Jongeren ontwikkelen zich op zowel biologisch, emotioneel als sociaal vlak.

Dit kan leiden tot onzekerheid en stemmingswisselingen. Ze moeten onderzoeken wie zij zijn, wat zij kunnen en wat zij moeten doen. (Augeo, 2019)

Het is tevens mogelijk dat in het gastland andere waarden en normen gelden dan in het land van herkomst. Het is denkbaar dat een jongere in Nederland minder keuzevrijheid heeft dan in het land van herkomst of er moeite mee heeft om zich tegen zijn thuis af te zetten. Daarbij kan het uitgangspunt dat jongens en meisjes gelijk worden behandeld, nieuw voor hen zijn. In het land van herkomst liggen de rollen die meisjes en jongens innemen vaak vast. Meisjes kunnen vanuit huis minder steun verwachten, er is minder ambitie tot het afronden van een studie omdat zij een rol in het huishouden vervullen. Jongens hebben meer vrijheid en zijn veel op straat. Wat er op school van hen wordt verwacht komt niet altijd overeen met de omgangsvormen van de straat of hun thuis. Daarbij is de afstand tussen leerlingen en docenten in Nederland vaak minder groot dan zij gewend zijn. Deze leerlingen moeten wennen aan de nieuwe omgangsvormen. (Augeo, 2019)

Omgaan met traumatische ervaringen

Iedere jongere reageert anders op traumatische ervaringen. De een lijdt aan chronische stress en de ander valt terug in zijn of haar ontwikkeling. Maar er zijn ook statushouders die heel veerkrachtig reageren. Positieve stress ervaart men bij het verliezen van een spel of het maken van een toets. Deze vorm van stress maakt hen sterker. Stress kan langdurig zijn, bijvoorbeeld bij de ziekte van een familielid of wanneer een jongere moet vluchten. Wanneer deze stress aanhoudt neemt het aantal stresshormonen toe, dit kan schadelijk zijn voor de gezondheid. Bij aanvaardbare stress wordt de jongere door een volwassene beschermd tegen de schadelijke gevolgen. Is deze steun ontoereikend én is er sprake van een stresssituatie die ernstig en bedreigend kan zijn, dan is sprake van schadelijke stress. (Augeo, 2019)

Bevorderende factoren

Onderzoek legt vaak de focus op de risicofactoren. Om die reden wordt tegenwoordig steeds meer aandacht besteed aan de bevorderende factoren. (Pieloch, Marks & Mccullough, 2016). Dit zijn factoren die kunnen zorgen voor een positieve ontwikkeling, waarbij jongeren hoop krijgen en een toekomstbeeld voor ogen hebben. Deze factoren worden in de literatuur gekoppeld aan het begrip veerkracht. Dit houdt in dat mensen voor hun ontwikkeling positieve uitkomsten kunnen ervaren, ondanks de aanwezige risicofactoren. (Goodman, 2004; Ungar, 2013)

Sociale veerkracht

Als het gaat om veerkracht legt Ungar (2013) de focus op de sociale en fysieke omgeving rondom de mens. Veerkracht is volgens hem het resultaat van de capaciteit van mensen om hun weg te bewandelen naar voor hen stimulerende bronnen, met daarbij een omgeving die zorgt voor het bereiken van deze bronnen en die bereid is om deze met de ander te delen.

De school kan de jonge statushouders helpen bij het faciliteren van deze bronnen. Uit onderzoek blijkt dat jonge statushouders waarde hechten aan het volgen van onderwijs. Dit wordt door hen gezien als een bron van kennis, maar ook als een manier om controle over hun leven te krijgen. Tevens zorgt het voor afleiding. Daarbij kan de school bevorderen dat jonge statushouders sociale relaties aangaan met leeftijdsgenoten (Slepien, Boeije, Kleber & Mooren, 2015; Pieloch et al., 2016). Volgens Strang & Ager (2010) zijn er twee vormen van relaties. Social bonds en social bridges. De eerste vorm zijn de relaties met de mensen die behoren tot dezelfde groep, bijvoorbeeld de familie of een nationaliteit. De tweede vorm zijn de relaties met mensen die tot een andere groep behoren. Uit onderzoek blijkt dat beide vormen van relaties belangrijk zijn voor jonge statushouders. De familie, maar ook mensen om hen heen die hetzelfde hebben meegemaakt, kunnen de sociale steun geven die zorgt voor veerkracht. (Goodman, 2004; Pieloch et al., 2016). Op school kunnen jonge statushouders de mensen leren kennen waar zij wederzijds vertrouwen mee op kunnen bouwen en hun dagelijks leven mee kunnen delen. Hiermee kan worden vastgesteld dat de school een belangrijke rol kan spelen rondom de veerkracht van jonge statushouders. (Strang & Ager, 2010)

Educatieve veerkracht

Er wordt van educatieve veerkracht gesproken op het moment dat men met succes de studieloopbaan doorloopt, ondanks eventuele tegenslagen in het leven. Uit onderzoek is naar voren gekomen dat schoolfactoren, maar ook persoonlijke factoren, bronnen zijn van deze vorm van veerkracht. (Rana, Qin, Bates, Luster & Saltarelli, 2011). Als het gaat om de schoolfactoren, kan worden gedacht aan mogelijkheden tot extra ondersteuning, maatwerk en een intakegesprek waarin direct wordt bepaald welk doel zal worden nagestreefd (Bakx, Halewijn, van Schilt & van der Voort, 2011; Rana et al., 2011). Ervaringen van leerlingen en docenten bepalen of het klimaat op school positief is of niet (Cohen, McCabe, Michelli & Pickeral, 2009). Er zijn ook factoren die een negatieve invloed hebben op de veerkracht van jongeren. De ervaringen die jonge statushouders binnen het onderwijs hebben opgedaan in het land van herkomst, kunnen bepalend zijn. Deze ervaringen kunnen erg uiteenlopen. Het is ook mogelijk dat jongeren jaren geen onderwijs hebben gehad. (Rana et al., 2011)

Persoonlijke factoren zijn factoren die van binnenuit komen. Op het moment dat een leerling ambities heeft en een hoge motivatie, dan is sprake van een interne locus of control. Dit kan worden omschreven als de mate waarin iemand de oorzaken van gebeurtenissen binnen zichzelf zoekt. (Rana et al., 2011; Pieloch et al., 2016). Motivatie en cognitieve ontwikkelingen kunnen worden bevorderd door de via school opgedane relaties (Goodenow, 1993). Daarbij kunnen leraren de veerkracht van leerlingen van etnische minderheden bevorderen door de diversiteit in de klas te respecteren (Rana et al., 2011).

Zoals reeds beschreven richt de onderzoeker zich op de jonge statushouders die onderwijs volgen in de vorm van een Internationale Schakelklas. Hierbij wordt specifiek gekeken naar de jongeren op het Start College in Harderwijk. Onder de jongeren bij wie sprake is van ongeoorloofd schoolverzuim wordt gekeken naar hun nationaliteit, geslacht en de reden van verzuim.

Vervolgens zal in kaart worden gebracht welke oorzaken ten grondslag liggen aan het schoolverzuim van jonge statushouders. Daarbij zal bijvoorbeeld worden onderzocht of de ouders een negatieve of juist positieve invloed hierop hebben. Op die manier kunnen zowel de omvang als de aard van het verzuim worden vastgesteld.

2.2 Op welke manier proberen de medewerkers van het Start College het schoolverzuim terug te dringen

In eerste wordt inzichtelijk gemaakt welke vorm van onderwijs jonge statushouders volgen op het Start College. Vervolgens wordt benoemd welke positieve, maar ook negatieve, gevolgen dit met zich mee kan brengen.

2.2.1 Onderwijs op het ISK

ISK's verschillen van elkaar als het gaat om organisatievorm, leerlingenpopulatie en omvang. Uit een onderzoek van Klooster en Butter is gebleken dat er tevens verschillen zijn op het terrein van zorg. Hoe de zorg wordt georganiseerd hangt onder andere af van de grootte van de ISK. Hoe tevreden leerlingen zijn over de zorg die wordt verleend, is afhankelijk van de mate waarin het de ISK lukt om nabijheid zo te organiseren dat leerlingen het gevoel hebben dat ze worden gezien en gehoord wanneer ze daar behoefte aan hebben en dat problemen tijdig wordenesignaleerd. Hiervoor is het van belang dat zowel de directie als het team betrokken is. Leerlingen hebben vertrouwen nodig. Zij moeten in vertrouwen met de professional kunnen spreken, willen zij hun zorgen delen. (Klooster en Butter, 2019)

In 2017 is geconstateerd dat er onvoldoende bekend is over de zorg aan ISK-leerlingen. Om die reden is in 2019 een onderzoek uitgevoerd, welke gericht op het verbeteren van het zicht op de ISK en zorg. De zorg op een school bestaat uit de samenwerking met andere organisaties (paragraaf 2.3) en de voorzieningen binnen de school. (Klooster en Butter, 2019)

Een voorbeeld van zorg binnen de school is de inzet van ondersteuningsfuncties. Extra ondersteuning op het gebied van begeleiding, zorg en uitval kunnen door verschillende medewerkers worden bewerkstelligd. Hierbij kan worden gedacht aan een verzuimcoördinator, leerlingbegeleider of pedagogisch conciërge. Deze functies zijn aanwezig voor het personeel dat onderwijst, maar ook voor de leerlingen en ouders of opvoeders. Op het moment dat een leerling extra aandacht, zorg of begeleiding nodig heeft, kunnen zij inspringen. Op die manier kunnen docenten worden ontlast, waardoor zij meer tijd kunnen investeren in het onderwijs. (Klooster & Butter, 2019)

Uit dit onderzoek is tevens gebleken dat affiniteit met de doelgroep een voorwaarde is om kwaliteit te kunnen leveren. Ook wordt de rol van de directeur benoemd als een belangrijke component. Het is van belang dat de juiste medewerkers worden aangetrokken. Een flexibele, open en lerende houding is hierbij van belang. Daarbij vraagt het werken met deze doelgroep om de vaardigheid om cultuursensitief te kunnen werken. Er moet voldoende expertise aanwezig zijn als het gaat om culturele en religieuze achtergronden. Het creëren van een zorgstructuur moet prioriteit hebben. (Klooster & Butter, 2019)

2.2.2 Belemmeringen van het ISK-traject

Onderwijs aan minderjarige statushouders heeft een aantal kenmerken, welke tevens problemen met zich mee kan brengen (Lowac, 2003).

In eerste instantie liggen deze problemen in de verschillen van de groep anderstaligen. De beginsituatie, motivatie, competenties maar ook ambities verschillen sterk. (Lowac, 2003). Jongeren zijn zowel afkomstig uit hoogopgeleide als uit analfabete milieus, wat maakt dat van de docenten veel differentiatiecapaciteit wordt vereist (Emmelot, van Schooten, Timmerman, Verhallen & Verhallen, 2001). Daarbij wordt het onderwijs aangeboden door scholen die vaak niet in staat blijken om in te spelen op de dynamiek die de statushouder nodig heeft. Hierbij kan worden gedacht aan beslissingen omtrent verblijfstatus of verhuizingen. Ook het gebrek aan beheersing van de Nederlandse taal kan een belemmering zijn. Dit maakt het moeilijk om vast te stellen welke competenties de statushouder op andere vlakken heeft. (Lowac, 2003).

Volgens Emmelot (et al., 2001) is de duur van 2 jaar onderwijs op het ISK veel te lang. Te lang in isolement taallessen volgen komt volgens hen de taalontwikkeling op den duur juist niet ten goede. Daarbij zijn de ISK-klassen vaak gevestigd op een aparte locatie of binnen een bepaalde afdeling van een school. Hierdoor komen deze leerlingen niet snel in contact met leerlingen van het reguliere onderwijs, dit maakt de stap naar deze vorm van onderwijs groter. Daarbij zorgt interactie met deze leerlingen ervoor dat de communicatieve vaardigheden worden verbeterd. Leerlingen van het ISK missen volgens hen de oefensituaties die juist zeer van belang kunnen zijn. (Hasselt & de Kruyf, 2009)

Kortom, jonge statushouders kunnen te maken krijgen met verschillende factoren, zowel positief als negatief, die een rol kunnen spelen binnen hun ontwikkeling. De school kan voor deze jongeren een belangrijke rol spelen in het ontwikkelen van veerkracht. Het is bijvoorbeeld de plek om sociale relaties op te bouwen. ISK-scholen hebben daarbij nog een extra uitdaging: zorgen voor adequate zorg. Tevens moeten zij de doorstroom naar het reguliere onderwijs bewerkstelligen. Uit onderzoek is gebleken dat dit niet altijd even makkelijk is.

Aan de medewerkers van het Start College zal worden gevraagd hoe zij omgaan met deze problematiek en op welke manier de school ervoor zorgt dat het schoolverzuim zo veel mogelijk wordt beperkt.

2.3 Hoe kijken de ketenpartners tegen de huidige samenwerking aan?

De zorgstructuur op een school bestaat uit de voorzieningen binnen de school en de samenwerking met andere organisaties. De school is een van de partners binnen de keten die zich richt op het ongeoorloofd schoolverzuim van jonge statushouders.

2.3.1 De verschillende ketenpartners

1. **De school.** Dit is de belangrijkste ketenpartner omdat het preventie en toezicht voert. Op het moment dat een kind niet op school is, wordt contact opgenomen met de ouders. Ongeoorloofd verzuim wordt geregistreerd en tijdig gemeld bij DUO. Scholen zijn verplicht om deze melding te doen. (MAS, 2017)
2. **De leerplichtambtenaar.** Houdt toezicht op de naleving van de leerplichtwet (Harderwijk, z.d.).
3. **De politie.** Houdt controles in openbare ruimtes. Op het moment dat spijbelaars worden betrappt kunnen zij terug naar school worden gebracht. Hiermee wordt een signaal afgegeven dat het handhaven van de leerplichtwet ook een zaak is van de overheid in bredere zin. Daarbij wordt inzicht gegeven rondom jongeren die niet geregistreerd staan. Hierbij kan worden gedacht aan daklozen, illegalen en absoluut verzuimers. (MAS, 2017)
4. **Bureau Halt.** Een jongere die beginnend ongeoorloofd aan het verzuimen is kan door de leerplichtambtenaar worden doorverwezen. Bij Halt leren jongeren van hun fouten en krijgen zij de kans om dit goed te maken. Hierbij worden tevens de ouders betrokken. (MAS, 2017)
5. **Het Openbaar Ministerie (OM).** Is verantwoordelijk voor de handhaving van de Leerplichtwet. Het OM geeft opdrachten tot het opmaken van een proces-verbaal. (MAS, 2017)
6. **De Raad voor de Kinderbescherming.** Houdt zich bezig met de belangen van de minderjarige. Hierbij wordt aandacht gegeven aan de mogelijke achterliggende problematiek. (MAS, 2017)
7. **De rechtbank.** De ouder of het kind dat is gedagvaard, moet voor de kantonrechter (mogelijk kinderrechter) verschijnen (MAS, 2017).
8. **De Inspectie van het Onderwijs.** Controleert of de Leerplichtwet door scholen wordt nageleefd. Een school die de regels niet volgt kan een bestuurlijke boete opgelegd krijgen. (MAS, 2017)
9. **Vluchtelingenwerk.** Behartigt de belangen van statushouders in Nederland. Dit doen zij vanaf het moment van binnenkomst tot en met de integratie in de samenleving. Zij helpen bij het onderbouwen van een asielaanvraag en zijn aanwezig bij de gesprekken met de Immigratie- en Naturalisatiedienst. Kort gezegd, Vluchtelingenwerk helpt de vluchteling met het opbouwen van een nieuw bestaan. (Vluchtelingenwerk, z.d.)
10. **COA.** Vangt asielzoekers op in opvangcentra, biedt basisvoorzieningen en begeleidt hen waar nodig tijdens hun verblijf in Nederland (COA, z.d.).
11. **Nidos.** Is een onafhankelijke voogdij instelling. De voogdijtaak wordt uitgevoerd voor alleenstaande minderjarige vreemdelingen.

Dit houdt in dat een jongere wordt begeleidt bij zijn ontwikkeling naar zelfstandigheid en dat wordt ingegrepen wanneer dit dreigt te stagneren. (Nidos, 2018)

2.3.2 Samenwerking van de ketenpartners

Klooster en Butter hebben in 2019 een onderzoek uitgevoerd welke gericht was op de zorg binnen verschillende Internationale Schakelklassen in Nederland. Hierbij is tevens gekeken naar de samenwerking met andere organisaties.

Een belangrijke uitkomst is dat Internationale Schakelklassen het prettig vinden als de lijntjes met de ketenpartners kort zijn. Hierbij is het van belang dat organisaties voldoende beschikbaar zijn en adequaat reageren. Ook werden betrokkenheid, betrouwbaarheid en expertise genoemd als voorwaarden voor een goede samenwerking. De geïnterviewden van de Internationale Schakelklassen waren het minst positief over de samenwerking met Nidos en het COA. Hierbij werd als reden genoemd dat het personeel veel wisselt en dat er te weinig contacturen zijn met de jongeren. Wel moet hierbij de kanttekening worden geplaatst dat dit zeer verschillend is per locatie en/of voogd. De leerplichtambtenaar en de schoolarts vielen positief op. Volgens vrijwel alle Internationale Schakelklassen is de leerplichtambtenaar voldoende beschikbaar. Uit het onderzoek is de beperkte beschikbaarheid van medewerkers dan ook als knelpunt naar voren gekomen. (Klooster & Butter, 2019)

Wat betreft de aanpak van het schoolverzuim hebben verschillende organisaties tezamen een Methodische Aanpak Schoolverzuim (MAS) opgesteld. Dit heeft als doel dat de ketenpartners een gezamenlijke visie hebben. Daarbij kan hulp vroegtijdig worden ingezet, is de aanpak effectief en kan maatwerk worden geleverd. Deze aanpak is verdeeld in vijf fasen. (MAS, 2017)

1. **Waarnemen.** Het probleem signaleren. De school doet een melding van het schoolverzuim.
2. **Analyseren.** Het probleem in beeld brengen en begrijpen. De leerplichtambtenaar stelt vast of er sprake is van ongeoorloofd schoolverzuim. Is dit het geval, dan wordt een brief gestuurd naar de ouders/jongere.
3. **Plannen.** Opstellen van een plan om het probleem aan te pakken. In deze fase wordt een route gekozen. Dit kan zijn: vrijwillige (jeugd)hulp, Halt-straft, dwang civiel kader, dwang in een strafrechtelijk kader.
4. **Handelen.** Uitvoeren van het plan. De gekozen route wordt uitgevoerd.
5. **Evalueren.** Effecten vergelijken met beoogde resultaten en daaraan conclusies verbinden. Het resultaat wordt teruggekoppeld naar de school en andere ketenpartners. (MAS, 2017)

Aan de medewerkers van verschillende organisaties zal worden gevraagd hoe zij de samenwerking met de ketenpartners ervaren. Hieruit kan worden beoordeeld in hoeverre dit effectief is en welke punten eventueel verbeterd kunnen worden.

3. Juridisch kader

In dit hoofdstuk zal een omschrijving worden gegeven van de wetten die van invloed zijn op dit onderzoek.

3.1 Leerplichtwet 1969

Een jongere mag vanaf zijn vierde levensjaar naar school. Op die leeftijd valt hij nog niet onder de leerplichtwet, maar moeten de regels van de desbetreffende school wel gevolgd worden. (Rijksoverheid, z.d.)

Kinderen van vijf tot zestien jaar vallen onder de leerplicht. Dit geldt vanaf de eerste dag dat het kind vijf is tot het einde van het schooljaar waarin het zestien is geworden of het einde van de twaalf schooljaren. Na de leerplicht volgt de kwalificatieplicht. Hiermee wordt de leerplicht verlengd tot de dag dat de jongere een startkwalificatie haalt of zijn achttiende levensjaar bereikt. Tot de naleving van de wet zijn de ouder(s) en/of verzorger(s) en de jongere vanaf zijn twaalfde levensjaar verantwoordelijk. Op het moment dat de leerling zijn achttiende levensjaar heeft bereikt en nog geen startkwalificatie heeft behaald, kan hij tot zijn drieëntwintigste begeleiding krijgen van Regionale Meld-en Coördinatiepunten om deze toch te verkrijgen. (MAS, 2017)

De mensen die worden geïnterviewd hebben tijdens hun werkzaamheden te maken met de leerplichtwet. De leerplichtambtenaar houdt toezicht op de naleving hiervan. Samen met de andere organisaties maakt de leerplichtambtenaar deel uit van het netwerk dat preventief samenwerkt om schoolverzuim te voorkomen. Hierbij heeft de school de taak om het ongeoorloofd schoolverzuim tijdig te melden bij DUO, zodat de leerling bij de leerplicht in beeld komt. (Ingrado, 2018)

3.2 Privacywetgeving

Veel organisaties gebruiken persoonsgegevens en wisselen deze uit. Hoe met deze persoonsgegevens moet worden omgegaan is vastgelegd in de Algemene verordening gegevensbescherming (AVG). (Autoriteitpersoonsgegevens, z.d.)

Aangezien de verschillende ketenpartners gebruik maken van gevoelige gegevens en deze uitwisselen, ligt het voor de hand om hen te vragen hoe zij omgaan met de AVG.

4. Methode van onderzoek

In dit hoofdstuk zal de aard van het onderzoek worden toegelicht, met daarbij de inhoud van de literatuurstudie en het praktijkgerichte onderzoek. Bij deze laatste vorm worden de populatie, steekproef, analysemethode, bruikbaarheid en validiteit nader uitgelegd. Daarbij wordt vermeld welke dataverzamelmethode wordt gehanteerd.

Onderzoeksvragen

1. Wat is de omvang en de aard van het schoolverzuim van statushouders?

Middels deze deelvraag wordt in kaart gebracht in hoeverre sprake is van schoolverzuim op het Start College en of er verschil zit tussen de twee nationaliteiten en gender. Daarbij wordt onderzocht welke problematiek aan dit schoolverzuim ten grondslag ligt.

2. Op welke manier proberen de medewerkers van het Start College het schoolverzuim terug te dringen?

Er wordt bekeken op welke manier de verschillende medewerkers omgaan met de achtergrond van de leerlingen en hoe zij kunnen voorkomen dat een jongere verzuimt om naar school te gaan.

3. Hoe kijken de ketenpartners tegen de huidige samenwerking aan?

Door meerdere organisaties te interviewen kan de samenwerking van de ketenpartners vanuit verschillende hoeken worden belicht. Op die manier kan worden bekeken in hoeverre de samenwerking effectief is en aansluit op het doel, namelijk het beperken van het schoolverzuim van statushouders.

4.1 Aard van het onderzoek

Dit onderzoek betreft een praktijkgericht onderzoek. Van der Donk en van Lanen (2016, p. 27) omschrijven dit als volgt, “Praktijkonderzoek is onderzoek dat wordt uitgevoerd door professionals, waarbij op systematische wijze in interactie met de omgeving antwoorden verkregen worden op vragen die ontstaan in de eigen beroepspraktijk, gericht op verbetering van deze praktijk”. Volgens hen leidt het tot vormen van kennisuitwisseling tussen professionals en geeft het de beroepspraktijk handvatten om te veranderen.

Een onderzoek kan zowel kwalitatief als kwantitatief zijn. Bij kwantitatief onderzoek wordt door de onderzoeker cijfermatig gegevens verzameld. Deze worden in een gegevensbestand ingevoerd, waarna ze worden geanalyseerd. Bij de uitvoering van kwalitatief onderzoek is de onderzoeker niet gebonden aan het verzamelen van deze gegevens. De onderzoeker kan zich aanpassen aan de omstandigheden. Dit betekent dat de benadering open en flexibel is en dat wordt ingegaan op de achtergronden van de gegevens. Hierbij kan worden gedacht aan observaties en open interviews.

Het is een methode waarbij de onderzoeker in het ‘veld’ zijn onderzoek uitvoert. (Verhoeven, 2007). Van deze laatste vorm zal tijdens dit onderzoek gebruik worden gemaakt.

4.2 Literatuuronderzoek

In het boek “Praktijkonderzoek in de school” wordt het begrip “literatuuronderzoek” door van der Donk en van Lanen (2016) omschreven als een onderzoek aan de hand waarvan je een verdiepende probleemanalyse uitvoert, waarbij je verder inzoomt op het probleem. Door vakliteratuur te lezen wordt inzicht verkregen van wat er vanuit de theorie bekend is over het praktijkprobleem. Dit kan worden vergeleken met de eigen beschrijving van het praktijkprobleem in de eigen onderwijscontext. Op deze manier wordt duidelijk wat er al wel en niet bekend is over het probleem en wat de mogelijke oplossing(en) is. Tijdens dit literatuuronderzoek zijn meerdere bronnen geraadpleegd, zowel digitaal (Google Scholar) als schriftelijk (boeken van der Donk en van Lanen). Tevens zijn meerdere literaire stukken van PubMed gebruikt. Middels de inloggegevens van een studente aan de Rijksuniversiteit Groningen is hier toegang tot verkregen.

Alvorens gebruik wordt gemaakt van een bron, wordt de betrouwbaarheid beoordeeld. Hierbij wordt gekeken naar de plaats van publicatie en de mate waarin de informatie van de bron kan worden gecontroleerd. Daarbij wordt bekeken in hoeverre de informatie aansluit op het te behalen doel. Hierbij wordt gebruik gemaakt van de verschillende deelvragen. Informatie die hierop aansluit wordt opgenomen in het literatuuronderzoek.

4.3 Praktijkonderzoek/interviews

“Praktijkonderzoek kan worden gezien als een vorm van leren, waarbij de zorg- en dienstverlener op systematische wijze in interactie met de omgeving op zoek gaat naar antwoorden op problemen, uitdagingen en leervragen uit de beroepspraktijk” (Van der Donk & van Lanen, 2015, p. 4).

4.3.1 Dataverzamelmethode

Interviews

Als methode voor het onderzoek is gekozen voor het afnemen van interviews. De respondenten hebben verschillende achtergronden. Op die manier kan het onderwerp vanuit meerdere hoeken worden belicht en het onderzoek zo betrouwbaar mogelijk worden gemaakt.

Er is gekozen voor een semigestructureerd onderzoek. Wat betekent dat zowel open als gesloten vragen worden gesteld. Op die manier hebben de respondenten de mogelijkheid om verder op een vraag in te gaan en aanvullende informatie te geven.

De interviews worden opgenomen met een voicerecorder, waarvoor van tevoren toestemming wordt gevraagd aan de respondenten.

4.3.2 Populatie en steekproef

“Alle ‘eenheden’ waarover je in je onderzoek een uitspraak wilt doen, vormen samen je populatie” (Verhoeven, 2007, p. 157). Van deze populatie is de steekproef het kleine deel waarover de gegevens worden verzameld. Deze steekproef moet representatief zijn, willekeurig en voldoende groot. De respondenten worden op basis van een steekproeftrekking gekozen. Volgens van de Donk en van Lanen (2014) betekent dit dat deze mensen op basis van toeval zijn gekozen uit allen die hiervoor in aanmerking komen. Voorafgaand wordt met de verschillende organisaties contact gelegd om te kijken of iemand open staat voor een interview. Daarbij heeft Leerlingzaken met enkele organisaties korte lijntjes, middels die contacten wordt tevens gekeken of men mee wil werken aan dit onderzoek.

4.3.3 Analysemethode

Er zijn drie deelvragen bedacht aan de hand waarvan de interviewvragenlijst wordt opgesteld. Per thema wordt nagegaan welke informatie nodig is om zowel de deelvragen als de onderzoeksvraag te kunnen beantwoorden. De interviews worden opgenomen met een voicerecorder, uitgetypt en vervolgens gecodeerd door ieder thema een bepaalde kleur te geven. Aan de hand daarvan wordt de informatie per thema omschreven. Op die manier kunnen de uitkomsten op basis van literatuur worden verklaard.

4.4 Betrouwbaarheid en validiteit

“Betrouwbaarheid is een voorwaarde voor het bepalen van de validiteit van je onderzoek” (Verhoeven, 2007, p. 168). Hier wordt gekeken naar het waarheidsgehalte, de echtheid van het onderzoek. Hierbij zijn de geldigheid van de meetinstrumenten en die van de onderzoeksgroep van belang. Door mensen te interviewen die allemaal op verschillende manieren met statushouders werken, is sprake van een populatievaliditeit. Door middel van de vragenlijst wordt nader ingegaan op de visie van deze medewerkers.

Hierbij gaat het om het verschijnsel schoolverzuim en de factoren die hieraan ten grondslag liggen. Aangezien tevens medewerkers van het Start College worden geïnterviewd, wordt (naast hun visie wat betreft het verzuim en de factoren die hierop betrekking hebben) onderzocht in hoeverre de medewerkers van het Start College inspelen op de oorzaken van het schoolverzuim. Door ook medewerkers van Nidos en Vluchtelingenwerk te interviews kan de vraag omtrent de samenwerking van de ketenpartners worden beantwoord. Om die reden vormt deze groep respondenten een juiste afspiegeling van de populatie. Nadere uitleg per respondent vindt u in hoofdstuk 4.3.1. Hiermee is de reikwijdte van mijn onderzoek bepaald.

Volgens Verhoeven (2007) geeft betrouwbaarheid aan in hoeverre het onderzoek vrij is van toeval. Het moet herhaalbaar zijn en daarbij leiden tot dezelfde resultaten. Voor het beantwoorden van de deelvragen is gekozen voor triangulatie. Er wordt gebruik gemaakt van meerdere dataverzamelmethode om de onderzoeksvraag te kunnen beantwoorden.

Naast het interviewen van respondenten die vanuit verschillende organisaties werken met statushouders, zal gebruik worden gemaakt van een literatuuronderzoek.

Dit houdt in dat een literaire studie heeft plaatsgevonden zodat dergelijke uitkomsten van de interviews kunnen worden onderbouwd. Daarbij worden een aantal uitkomsten vergeleken met cijfers van DUO.

Deelvraag één zal worden onderbouwd met de gegevens die Leerlingzaken van DUO heeft ontvangen, wat betreft de informatie over de schoolgaande en uitvallende leerlingen van het Start College. Bij de uitvallende leerlingen zal tevens worden bekeken wat de reden van het verzuim is geweest en wat de nationaliteit en gender van de leerlingen is. Omdat hiermee wordt gecontroleerd of het verkregen resultaat klopt, wordt de betrouwbaarheid verhoogd.

Deelvraag drie zou worden onderbouwd met het beleid van het Start College, waarin staat op welke manier de school zorgt verleent aan de leerlingen. Helaas heeft de school deze niet of heb ik deze niet mogen ontvangen. Mijn bevindingen kan ik dus niet onderbouwen.

Tevens is bekeken of de gemeente en de school een convenant hebben waarin afspraken staan omtrent het schoolverzuim. Dit zou als basis dienen voor de beantwoording van de onderzoeksvraag, namelijk of de samenwerking effectief is. Helaas blijkt deze niet te bestaan en kan de conclusie niet met deze gegevens worden onderbouwd. Om die reden wordt de omvang van het schoolverzuim op het Start College vergeleken met het landelijk gemiddelde, welke is berekend met cijfers die zijn gepubliceerd door het Nederlands Jeugdinstituut (2019) en het Centraal Bureau voor de Statistiek (z.d.). Dit betreft aantallen van het jaar 2016/2017, omdat de omvang van het schoolverzuim in het jaar 2017/2018 nog niet bekend is.

5. Resultaten

In dit hoofdstuk worden de resultaten uit het praktijkonderzoek toegelicht. De resultaten zijn verdeeld in drie deelvragen, deze betreffen de volgende onderwerpen “omvang en aard schoolverzuim”, “beleid Start College” en “samenwerking ketenpartners”. Per deelvraag worden de resultaten toegelicht.

5.1 Wat is de omvang en de aard van het schoolverzuim van statushouders?

Om deelvraag één te kunnen beantwoorden, wordt in eerste instantie toegelicht welke gegevens naar voren zijn gekomen uit de verzuimmeldingen van DUO. Als eerste wordt besproken welke omvang het schoolverzuim heeft. Er is ervoor gekozen om deze informatie aan te vullen met de nationaliteit en gender van de verschillende leerlingen. Vervolgens worden de oorzaken van het schoolverzuim weergegeven. Deze gegevens zullen worden uitgebreid met de ervaringen van de verschillende respondenten en de hierbij behorende literatuur.

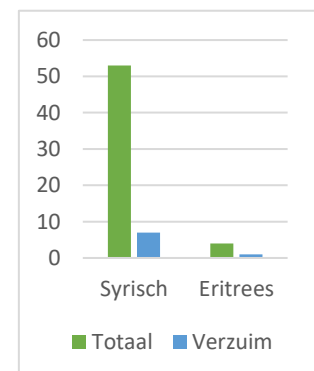
Volgens zowel respondent 1 als 8 is het verzuim op het Start College in het jaar 2017/2018 relatief laag. Toch is het nog steeds van belang om de aard en omvang van dit verzuim in beeld te krijgen. Wat betreft de aard is tussen de twee nationaliteiten een duidelijk verschil te zien, maar uit de interviews blijkt dat de respondenten hier een andere kijk op hebben. Ook als het gaat om de gender komt uit de interviews naar voren dat de ervaring van de respondenten anders is dan wat uit de cijfers van DUO naar voren komt. Tevens liggen bij jongens andere oorzaken aan het schoolverzuim ten grondslag dan bij meisjes.

5.1.1 Omvang

Volgens DUO was in het jaar 2017/2018 op het Start College bij 8 van de 79 jonge statushouders sprake van schoolverzuim. Dit betekent dat deze jongeren in vier weken meer dan zestien uur zonder geldige reden niet op school zijn geweest. Hierbij moet de kanttekening worden geplaatst dat er bij meer jongeren sprake kan zijn van schoolverzuim, maar dat zij het maximaal aantal uren nog niet hebben bereikt.

Nationaliteit

Uit de gegevens van DUO blijkt dat van de in totaal 79 leerlingen, 53 de Syrische nationaliteit en 4 de Eritrese nationaliteit hebben. Acht van deze leerlingen verzuimden om naar school te gaan, waarvan zeven de Syrische nationaliteit hebben en één jongere afkomstig is uit Eritrea. Deze aantallen worden weergegeven in de bijgevoegde grafiek. Hieruit kan worden geconcludeerd dat het schoolverzuim met name voor komt bij Syriërs, maar dat dit niet vreemd is aangezien er ook aanzienlijk meer Syriërs onderwijs volgen op het Start College.

Uit het onderzoek van Rana, Qin, Bates, Luster en Saltarelli (2011) is gebleken dat de ervaringen die jonge statushouders binnen het onderwijs in het land van herkomst hebben opgedaan, bepalend kunnen zijn. Dergelijke ervaringen kunnen ervoor zorgen dat een leerling naar school blijft gaan of verzuimt.

Dergelijke verschillen worden ook door de respondenten opgemerkt. Respondent 9 benoemt tijdens het interview dat meer schoolverzuim wordt signaleerd bij Syriërs. Daarentegen geven drie respondenten aan meer schoolverzuim tegen te komen bij Eritreeërs. Voor uitval van de laatstgenoemde nationaliteit worden twee redenen gegeven.

- Ten eerste is het mogelijk dat Eritrese jongeren in het land van herkomst jaren geen onderwijs hebben gehad. Hierbij benoemt de leidinggevende van Nidos dat met name de jongeren die uit een gezin komen met weinig financiële middelen, geen onderwijs hebben gevolgd. Zij hadden een baan zodat zij geld konden genereren. Zij pakken het onderwijs in Nederland uiteindelijk wel op, maar hebben hier meer tijd voor nodig.
- Ten tweede verschilt het onderwijssysteem van Eritrea met dat van Nederland. In Eritrea is het onderwijs heel sturend. De docent vertelt en de leerling is stil. In Nederland moeten leerlingen ook zelf aan het werk. Volgens een docent is deze overgang voor de Syrische leerlingen minder lastig omdat hun systeem Westerser is, het lijkt meer op het onderwijs van Nederland.

Bovenstaande bevestigt dat de ervaringen die jonge statushouders in het thuisland hebben opgedaan, bepalend kunnen zijn voor hun toekomst in Nederland. Zijn zij een ander onderwijssysteem gewend, dan kan dat ervoor zorgen dat zij meer moeite hebben met het volgen van het onderwijs.

Over de motivatie van de twee nationaliteiten hebben de respondenten verschillende meningen. Volgens respondent 5 zijn Eritreeërs minder gemotiveerd om onderwijs te volgen. Dit zou voortkomen uit het feit dat zij structuur en regime verwachten en om die reden de Nederlandse vorm van onderwijs niet begrijpen. Respondent 8 spreekt dit tegen. Zij benoemt dat het tempo anders is, maar dat de motivatie even groot is. Eritreeërs gaan langzamer en hebben er meer moeite mee, maar willen net zo graag leren. Motivatie is volgens haar dan ook een belangrijke voorwaarde voor het volgen van onderwijs.

Drie respondenten geven aan dat tussen de twee nationaliteiten wel eens sprake is van onenigheid. Hierbij benoemt respondent 6 dat sprake is van een cultuurschok bij de leerlingen. Respondent 8 vult dit aan met het feit dat onenigheid kan ontstaan doordat sommige leerlingen de oorlog mee naar Nederland nemen.

“Ik heb een keer meegemaakt tussen Syriërs. Die hadden echt de oorlog meegenomen. Dus die begonnen “jij bent de rebel en jij bent Assad en jullie hebben ons huis gebombardeerd”. In de klas.”

Met deze uitspraak maakt respondent 8 duidelijk dat jonge statushouders hun ervaringen meenemen naar Nederland en dat dit ook hier tot uiting kan komen. Hierbij moet wel de kanttekening worden geplaatst dat dergelijke situaties niet veel voor komen.

Respondent 7 geeft dan ook aan dat er spanningen kunnen ontstaan op het moment dat er twee verschillende groepen zijn, en in dit geval zijn dat Syriërs en Eritreeërs. Dergelijke problemen kunnen een reden voor een jongere zijn om niet meer naar school te gaan.

Volgens respondent 8 zijn bij de Eritreeërs de verschillen tussen families erg groot. De een raakt snel geïntegreerd waar de ander daar meer moeite mee heeft. Op de vraag waar dit verschil vandaan komt, antwoordt zij dat dit erg afhankelijk is van de mate waarin een gezin door de straat wordt geadopteerd. Sommige gezinnen gaan naar de orthodoxe kerk en zijn tegelijkertijd bezig met integreren, andere gezinnen integreren helemaal niet. Zij zet haar woorden kracht bij met de volgende uitspraak.

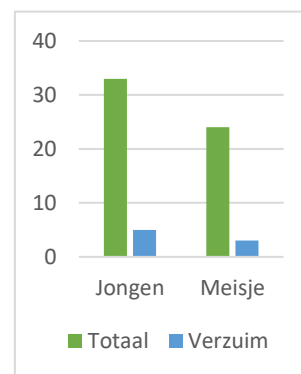
“Maar je hebt ook gezinnen die dat helemaal niet doen. Die thuis de gordijnen dicht doen en in Eritrea zijn, ook al zitten ze in Nunspeet bijvoorbeeld.”

Ook respondent 1 benoemt dat het erg belangrijk is dat een gezin wordt opgenomen in de maatschappij. Hij is van mening dat er een ‘maatjestragect’ moet worden opgezet. Daarbij moet een dergelijk gezin in een wijk terecht komen waar de mensen goed ontwikkeld zijn en waar de bereidheid is om met mensen in gesprek te gaan en wellicht ondersteuning te bieden. Dit draagt bij aan een goede integratie en maakt dat jongeren het belang van onderwijs inzien.

Jongens en meisjes

Uit de gegevens van DUO komt naar voren dat van de 57 Syriërs en Eritreeërs, 24 een meisje zijn en 33 en jongen.

Hiervan verzuimden 8 leerlingen om naar school te gaan. Deze groep bestaat uit vijf jongens en drie meisjes. Deze aantallen worden weergegeven in de bijgevoegde grafiek. Hieruit kan worden geconcludeerd dat het verzuim redelijk dicht bij elkaar ligt. In verhouding volgen meer jongens onderwijs op het Start College en is bij hen meer sprake van schoolverzuim. Maar in verhouding tot het aantal meisjes dat les volgt en verzuimt, wijkt dit niet erg veel af.

Tijdens de interviews benoemen vier respondenten dat er meer jongens dan meisjes naar Nederland komen. Respondent 5 geeft hiervoor als reden dat jongens in de ogen van de ouders sterker zijn. De eer van de familie moet hoog worden gehouden. Zij hopen een verblijfsvergunning te krijgen en daarna de familie naar Nederland te kunnen halen. Ook respondent 9 geeft aan dat eer en trots van de familie nog heel sterk speelt.

Drie respondenten, namelijk respondent 1, 5 en 7, zijn van mening dat er meer jongens verzuimen dan meisjes. Volgens respondent 7 zijn met name de jongens die al bijna volwassen zijn een risico.

“Zeker jongens die moeilijke dingen achter de rug hebben, die misschien als metselaar hebben gewerkt, die geld verdienen en bij de stoere mannen hoorden. En ineens zitten ze in de klas en moeten ze ABC leren.”

Met deze uitspraak legt respondent 7 uit welk type jongens sneller verzuimen en wat hier de reden van is, namelijk zelfstandigheid. Dit vult zij aan met het feit dat deze jongens in een klas terecht komen waarvan de leeftijden van de leerlingen uiteenlopen van twaalf tot achttien jaar.

Dit houdt in dat oudere jongens naast jonge meisjes komen te zitten, wat hen het gevoel kan geven dat ze als een kind behandeld worden. Zij komen niet verder in het onderwijs, omdat ze weerstand bieden.

De oorzaak van het schoolverzuim van een jongere kan samenhangen met het gender. In eerste instantie is het omgaan met traumatische ervaringen volgens vier respondenten verschillend. Respondent 5 is van mening dat bij Eritreeërs een duidelijk verschil zit tussen meisjes en jongens. Meisjes lopen meer met hun ziel onder de arm. Zij vinden het moeilijk en zwaar, moeten veel huilen. Jongens zijn in dat opzicht wat stoerder. Zij laten niet zo snel het achterste van hun tong zien. Dat maakt dat het bij hen lastiger is om een goed beeld te krijgen van de psychische problematiek. Meisjes hebben er meer last van en zitten daardoor sneller in de put.

Ook benoemen respondent 2 en 3 dat het mogelijk is dat meisjes niet meer naar school gaan vanwege de rol die zij in hun cultuur innemen. Op het moment dat binnen een gezin de eigen cultuur erg wordt aangehouden, betekent dit voor de vrouw dat zij vaak niet verder zal leren. Dit maakt dat meisjes zich af gaan vragen waarom zij naar school moeten.

Het is mogelijk dat meisjes minder worden gestimuleerd om onderwijs te volgen. Dit kan voortkomen uit het feit dat vrouwen worden uitgehuwelijkt, waarbij zij uiteindelijk een rol zullen vervullen in het huishouden. Respondent 3 zegt hierover het volgende.

“De eigen culturele achtergrond en traditie is 5.000 kilometer hiervandaan, maar dat blijft.”
Hiermee wordt benadrukt dat cultuur een reden kan zijn van schoolverzuim. Ondanks dat jonge statushouders in Nederland naar school gaan, gelden voor sommige gezinnen de regels van het thuisland. De Augeo Foundation (2019) deelt deze mening. Volgens deze organisatie is het mogelijk dat meisjes in het land van herkomst minder steun verwachten voor het afronden van een studie.

5.1.2 Aard

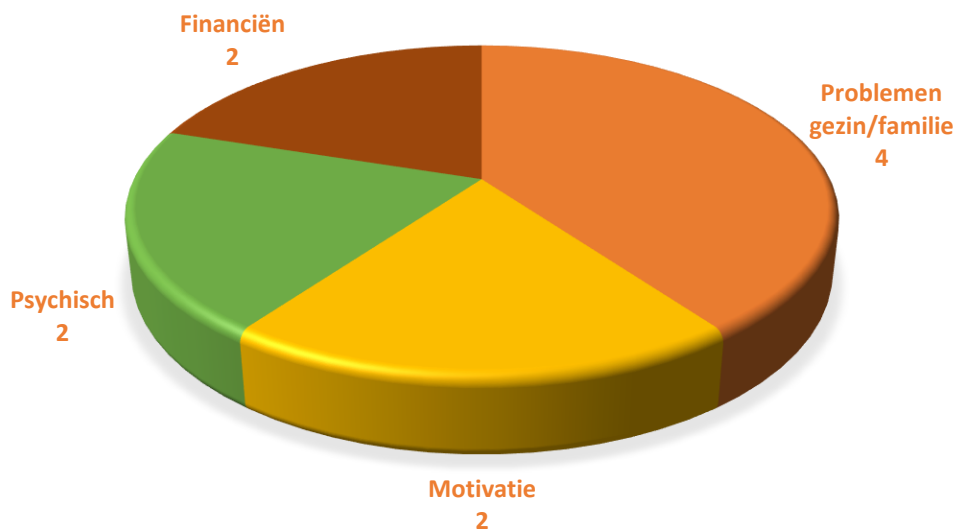
Om de aard van het schoolverzuim te kunnen bepalen, wordt in eerste instantie in kaart gebracht welke oorzaken uit de verzuimmeldingen van DUO naar voren komen als reden van schooluitval. Deze zullen worden aangevuld met de informatie die uit de interviews naar voren komt en de hierbij behorende literatuur.

De verschillende oorzaken en hoe zij resulteren in verzuim zullen per categorie worden benoemd. Vast kan worden gesteld dat er grote verschillen zijn tussen leerlingen en dat er meerdere redenen aan het schoolverzuim ten grondslag kunnen liggen.

De verschillende categorieën zullen worden toegelicht van meest naar minst benoemd in de verzuimmeldingen van DUO.

- Bij vier leerlingen zijn er problemen binnen het gezin/de familie.
- Bij twee leerlingen is sprake van psychische problematiek.
- Bij twee leerlingen is het schoolverzuim te wijten aan de motivatie.
- Bij twee leerlingen komt het verzuim voort uit financiële problemen.

Aangezien bij acht leerlingen sprake is van schoolverzuim, kan uit de gegevens van DUO worden opgemaakt dat bij één leerling meerdere oorzaken aan het schoolverzuim ten grondslag kunnen liggen.

Problemen gezin/familie

Uit de meldingen van DUO is gebleken dat problemen binnen het gezin/de familie bij vier van de acht leerlingen de reden is van het schoolverzuim. Hieronder wordt verstaan dat de problemen buiten het kind liggen. Psychische problemen bij de ouders is een voorbeeld hiervan. Vaak is er meer aan de hand en kan worden gesproken van multiproblematiek.

Hieruit kan worden opgemaakt dat de ouders een belangrijke rol spelen binnen het schoolverzuim van hun kind. De respondenten hebben zeer verschillende meningen over het feit of dit negatief of positief is. Dat deze ervaringen wisselend kunnen zijn, wordt bevestigd door respondent 3.

“En dan ligt het er puur aan, als zij hier met ouders zijn... Hoe zijn de ouders. Hetzelfde als met onze ouders, als die ons niet naar school schopten dan gingen wij ook niet denk ik.”

Volgens Jimerson, Egeland, Sroufe en Carlson (2000) kan de betrokkenheid van de ouders een positieve rol spelen. Dit is iets wat door drie respondenten, namelijk respondent 1, 2 en 5, wordt beaamd. Respondent 1 benoemt dat jonge statushouders vaak heel angstig zijn voor hun ouders en zich schamen dat ze op het matje worden geroepen, dit zal voor hun een reden kunnen zijn om naar school te gaan. Volgens respondent 5 vinden de ouders het heel belangrijk dat hun kind hier naar school gaat en kunnen zij benaderd worden wanneer dit niet het geval is. Het kind wordt hier dan op aangesproken, maar dat heeft uiteindelijk wel een positief effect.

Maar de ouders kunnen ook een risico vormen. Hierbij benoemt Kearny (2008) dat een kind dat niet door de ouders wordt ondersteund of aangemoedigd sneller zal verzuimen dan bij wie dat wel het geval is. Uit de interviews komt dan ook naar voren dat respondent 2 van mening is dat het contact met de ouders drastisch is en dat het hen niks scheelt. Hij zet zijn mening kracht bij met de volgende uitspraak.

“De leerplichtambtenaar zegt wel eens “als ik een hondje koop dan wordt er van mij verwacht dat ik op puppycursus ga voor zo’n ding, en met kinderen... Al zet je er tien op de wereld. Zoek het maar uit”.”

Ook respondent 9 erkent dat de invloed van de ouders een keerzijde heeft. Jonge leerlingen die angstig zijn voor hun ouders zullen wellicht meer de druk voelen om onderwijs te blijven volgen, zij zullen dan ook minder snel vertellen wat hen dwars zit. Uiteindelijk kan dat voor psychische problemen zorgen. Daarbij hebben deze ouders meer aan hun hoofd, zij zijn bijvoorbeeld bezig met het inburgeringsproces. Zij geven aan dat zij wat zullen doen aan het schoolverzuim van hun kind, maar gaan vervolgens over tot de waan van de dag waarbij zij zich bezighouden met andere zaken. In zo’n situatie wordt geen aandacht gegeven aan het onderwijs van het kind, wat tot schoolverzuim kan leiden.

Door vijf respondenten wordt benoemd dat het van het gezin of een jongere afhangt in hoeverre waarde wordt gehecht aan het onderwijs. Volgens respondent 9 kan een gezin veel waarde hechten aan status en het belangrijk vinden dat het kind uiteindelijk advocaat of dokter wordt. Een jongere begint op niveau één. Om daadwerkelijk advocaat te worden moet een lange weg worden afgelegd. Lukt dit niet, dan raakt de jongere gedemotiveerd en bestaat dat de kans dat hij gaat verzuimen.

Veel statushouders komen met weinig of geen geld naar Nederland, waardoor de kans bestaat dat het belangrijker wordt gevonden om direct geld te verdienen. Op die manier wordt het volgen van onderwijs als onbelangrijk gezien. Uiteindelijk kan ook een dergelijke situatie leiden tot schoolverzuim.

Psychische problemen

Twee van de acht leerlingen verzuimen van school vanwege psychische problemen. Ook Kearney (2008) is van mening dat angst gerelateerde problemen persoonskenmerken zijn die de kans op verzuim vergroten. Tijdens de interviews wordt deze risicofactor door vier respondenten genoemd. Respondent 2 geeft als voorbeeld dat er kinderen op school rondlopen met de scherven nog in de benen. Ook respondenten 1 en 3 benoemen dat traumatische ervaringen de oorzaak kunnen zijn van deze problematiek. Hierbij kan worden gedacht aan een verkrachting of aanranding.

Ook benoemen respondent 1 en 9 dat jonge statushouders thuis moeilijk over psychische problemen kunnen praten. Op het moment dat een jongere niet over zijn emoties kan praten, is er geen ruimte om een trauma te uiten of verwerken. Respondent 2 benoemt hierbij dat de psychische problemen op die manier groter worden. Volgens respondent 5 kan dit tot gevolg hebben dat een jongere in een vicieuze cirkel blijft draaien, welke lastig te doorbreken is.

Druk van de familie wordt door vier respondenten aangehaald als factor. Dit kan een grote invloed hebben op de psychische problemen van een jongere. Deze druk wordt volgens respondent 1 ervaren op het moment dat een jongere vooruit wordt gestuurd naar Nederland. Het is de bedoeling dat zij snel de procedure ingaan en een verblijfsvergunning krijgen. De rest van de familie zit op dat moment in een ander land te wachten in de hoop dat zij snel achter het kind aan mogen komen. Respondent 1 benoemt hierbij dat deze druk zich kan vertalen naar psychische problematiek.

Op het moment dat sprake is van psychische problematiek, is het voor een jonge statushouder lastig om zich te focussen op het onderwijs. Uiteindelijk kan dit tot gevolg hebben dat de jongere niet meer naar school gaat. Dit onderschrijft respondent 1 met de volgende uitspraak. *“Dus als je niet fris in je hoofd bent, dan werkt dat niet.”*

Motivatie

Bij twee leerlingen is een verminderde motivatie de reden van het schoolverzuim. De oorzaak hiervan kan zijn dat de leerling de taal niet machtig is en daarom moeite heeft met het volgen van onderwijs. Op zo'n moment zal een jongere sneller afhaken. Volgens Wahedi & Crul (2015) is een minimale beheersing van de Nederlandse taal het grootste probleem van schoolverzuim. Dit komt voort uit het feit dat deze jongeren, ondanks hun intelligentie, doorstromen naar de laagst mogelijke vorm van onderwijs.

Zij worden vanwege hun taalachterstand verkeerd ingeschat door scholen en moeten zichzelf opwerken binnen het onderwijs. Tijdens de interviews geven vier respondenten aan dat zij de beheersing van de taal als reden van schoolverzuim zien. Respondent 1 benoemt hierbij dat ieder kind een ander taalniveau heeft en dat daardoor verschillen ontstaan tussen de

leerlingen. Dit kan een motiverende, maar ook demotiverende werking hebben. Het is mogelijk dat een gedemotiveerde leerling niet meer naar school gaat.

Een slechte of geen beheersing van de Nederlandse taal kan ook op andere manieren een reden zijn van schoolverzuim. Door respondent 1 en 9 wordt benoemd dat het lastig is om een gesprek te voeren met een jongere en zijn ouders wanneer zij de Nederlandse taal niet spreken. Hierbij wordt aangegeven dat het mogelijk is dat mensen met een andere culturele achtergrond minder waarde hechten aan het volgen van onderwijs. Dit is iets wat tijdens een gesprek duidelijk gemaakt moet worden, maar wat niet goed lukt op het moment dat er sprake is van een taalbarrière. Ook is het moeilijker om een vertrouwensband te creëren. Een dergelijke situatie kan tot gevolg hebben dat een jongere verzuimt of blijft verzuimen.

Financiën

Financiële problemen zijn bij twee leerlingen de reden dat zij verzuimen van school. Uit onderzoeken van Dowrick en Crespo (2005) en Alexander, Entwistle en Kabbani (2001) is gebleken dat kinderen die uit een gezin komen met een lage sociaaleconomische status, vijftig procent meer risico lopen op ongeoorloofd schoolverzuim dan leerlingen die uit gezinnen komen met een hogere sociaaleconomische status. Dit lijkt ook op te gaan voor statushouders gezinnen. Een voorbeeld waaruit dat blijkt wordt door vier respondenten tijdens de interviews aangehaald. Zij benoemen dat leerlingen die op afstand van de school wonen, problemen kunnen krijgen doordat zij met het openbaar vervoer moeten reizen. Zij ontvangen een bijzondere bijstand, wat betekent dat zij achteraf hun kosten kunnen declareren bij de gemeente. Enkel de reis naar school kan worden gedeclareerd, maar de ervaring leert dat jongeren meer gaan reizen en achteraf niet begrijpen waarom zij niet het gehele bedrag terug kunnen krijgen. Op die manier ontstaan financiële problemen. Hierover zegt respondent 1 het volgende.

“Wij verwachten wel van statushouders dat zij heel snel strak in het Nederlandse systeem passen en precies weten hoe en wat. Maar dat lukt niet altijd.”

Deze uitspraak benadrukt dat Nederland soms te hoge verwachtingen heeft van statushouders. Dit kan tot gevolg hebben dat zij (te) snel los worden gelaten en hun eigen weg moeten zoeken binnen het Nederlandse systeem.

Dit kan tot problemen leiden, bijvoorbeeld op financieel gebied. Wanneer hier sprake van is, bestaat er een kans dat een leerling meer de focus legt op deze problematiek en bijvoorbeeld gaat werken om geld te verdienen. In een dergelijke situatie bestaat het gevaar dat het onderwijs op de achtergrond verdwijnt en uiteindelijk sprake is van schoolverzuim.

Conclusie

Uit de meldingen van DUO is gebleken dat er verschillende oorzaken ten grondslag liggen aan het schoolverzuim van jonge statushouders. Vaak spelen bij één jongere meerdere oorzaken een rol. Er kan bijvoorbeeld sprake zijn van zowel psychische problematiek als een taalachterstand en daardoor een verminderde motivatie. Tevens verschillen jongeren van elkaar en hebben zij ieder op een andere manier hulp nodig. Hierdoor is het voor een professional lastig om een jonge statushouder de juiste hulp te bieden.

5.2 Op welke manier proberen de medewerkers van het Start College het schoolverzuim terug te dringen?

Om deze deelvraag te kunnen beantwoorden zijn verschillende medewerkers van het Start College geïnterviewd. Omdat er geen duidelijk beleid is, is aan hen gevraagd op welke manier zij ondersteuning bieden aan jonge statushouders en daarmee proberen te voorkomen dat zij verzuimen. Hieruit is gebleken dat zij hier op verschillende manieren invulling aan geven en er alles aan doen om deze jongeren binnenboord te houden. Dit betekent dat de interne samenwerking erg van belang is.

Nabijheid

Uit het onderzoek van Klooster en Butter (2019) komt naar voren dat het van belang is dat nabijheid zo wordt georganiseerd dat leerlingen het gevoel hebben dat ze worden gezien en gehoord wanneer ze daar behoefte aan hebben. Leerlingen hebben vertrouwen nodig en daarom is het van belang dat zowel de directie als het team betrokken is. Uit de interviews komt duidelijk naar voren dat sprake is van deze betrokkenheid. Respondent 2 geeft aan dat hij het niet doet voor zijn collega's of het geld, maar voor de kinderen. Deze kinderen worden niet alleen als leerling gezien. Dit blijkt uit het feit dat zij tijdens de interviews meerdere malen "kindjes" worden genoemd. Respondent 3 vertelt dat zij op moet passen dat zij niet te close wordt met de leerlingen. Ze benoemt dat de meeste leerlingen een rugzak hebben en dat het moeilijk is om te bepalen in hoeverre je zo'n leerling aan kunt halen. Ze geeft hierbij als voorbeeld dat een leerling af en toe bij haar eet. Op een gegeven moment vroeg deze jongen of hij een tijdje bij haar kon slapen. Na overleg met haar man heeft ze besloten om dit niet te doen, maar het maakt duidelijk dat sprake is van betrokkenheid. Dit kan ervoor zorgen dat een leerling naar school blijft gaan. Ook respondent 1 ervaart deze band tussen de verzuimcoördinator en de leerlingen. Dit laat hij blijken met onderstaande uitspraak.

"Dat zul je bij de verzuimcoördinator merken. Zij is een soort moeder voor een hele hoop kinderen. En zo praat ze ook. Even bijna nog een knuffeltje."

Affiniteit met de doelgroep

Uit het onderzoek van Klooster en Butter (2019) is tevens gebleken dat affiniteit met de doelgroep een voorwaarde is om kwaliteit te kunnen leveren. Hierbij is het van belang dat de juiste medewerkers worden aangetrokken. Uit het onderzoek komt naar voren dat hier op het Start College sprake van is. Respondent 8 geeft aan dat een goede houding ten opzichte van de leerlingen van belang is in het werk met vluchtelingen en statushouders. Het gaat niet alleen om de taal, maar ook om de manier waarop de leerlingen worden behandeld. Een goede benadering kan ervoor zorgen dat een leerling zich meer op zijn plek voelt en naar school zal blijven gaan.

Tevens blijkt uit het onderzoek van Klooster en Butter (2019) dat er voldoende expertise aanwezig moet zijn als het gaat om culturele en religieuze achtergronden, volgens respondent 8 is ook dit aan de orde op het Start College. Dit blijkt uit de volgende uitspraak.

"En de meeste docenten hebben ook wel een flinke internationale ervaring, dus die hebben al wel wat gezien. Dus het is niet alleen Nederland als perspectief, maar iets breder dan dat."

Schoolklimaat

Volgens Cohen, McCabe, Michelli en Pickeral (2009) wordt het klimaat van de school bepaald door ervaringen van leerlingen en docenten. Op de vraag hoe het Start College ervoor zorgt dat het voor hun leerlingen een fijne en veilige plek is om zich te ontwikkelen, antwoordt respondent 3 dat elke dag in de pauze tosti's worden gemaakt voor de kinderen. Respondent 6 benoemt dat altijd wordt geprobeerd om individuele aandacht te geven. Wanneer de leerlingen 's ochtends binnen komen geeft de docent ze een hand en maakt een praatje. Op die manier weet zij meteen hoe het met een leerling gaat. Daarbij geeft respondent 6 aan dat zij samen met een andere docent een koor heeft opgestart, waar de leerlingen elke vrijdag middag welkom zijn. Op zo'n moment zorgt de verzuimcoördinator voor zakken chips en wat te drinken, zodat het extra gezellig wordt gemaakt.

“Je merkt dat leerlingen loskomen en je doet het als groep. De taal leer je ook weer door middel van die liedjes. Je hebt vaak de herhaling in een liedje waardoor zo iets inslijpt.”

Middels deze uitspraak laat respondent 6 blijken dat een dergelijke activiteit niet alleen goed is voor de ontspanning van de leerlingen, maar dat het ook bijdraagt aan hun ontwikkeling.

Op het Start College wordt veel aandacht besteed aan de Nederlandse taal. Respondent 6 geeft aan dat het gunstiger zou zijn als hier op meerdere manieren invulling aan zou worden gegeven.

Dus eigenlijk moet je een beetje in je lijf gaan zitten, op je gevoel, om te kalmeren. Hoe kun je dat doen? Beweging, muziek, sporten, drama. Om te kunnen aarden. En ik denk dat we op deze school erg op de taal zitten, veel praten, veel oefenen oefenen oefenen terwijl een Nederlands kind ook de taal spelenderwijs leert. Door uit te proberen.

Respondent 6 maakt het punt duidelijk dat op meerdere manieren aandacht moet worden gegeven aan het leren van de Nederlandse taal. Daarbij zijn lessen als drama of muziek ook erg belangrijk, bijvoorbeeld voor de ontspanning van een leerling. Daarbij kan ook middels die vakken aandacht worden besteed aan de Nederlandse taal. Respondent 2 deelt deze mening en benoemt dat erg veel wordt ingezet op het leren van de taal.

Respondent 8 spreekt dit tegen en geeft aan dat afwisseling erg belangrijk wordt gevonden. Hierbij geeft zij als voorbeeld dat de woensdag in het teken staat van muziek, dat de kinderen op donderdag techniek krijgen en dat zij op vrijdag gaan sporten. Respondent 7 benoemt dat variatie goed is, waarbij een kind niet alleen uit de boeken leert maar bijvoorbeeld ook muziek maakt. Op die manier blijft het onderwijs uitdagend en zorgen de medewerkers ervoor dat een leerling naar school blijft gaan.

De leerkracht

Volgens Rana (et al., 2011) kunnen leraren de veerkracht van jonge statushouders bevorderen door de diversiteit in de klas te respecteren. Aan de docenten van het Start College is gevraagd hoe zij hier invulling aan geven. respondent 6 geeft aan dat veel in groepjes wordt gewerkt, zodat de kinderen met een hoger niveau en de kinderen met een lager niveau samen kunnen werken. Deze groepjes krijgen verschillend materiaal of andere opdrachten. Op die manier kunnen kinderen samenwerken met klasgenootjes die op hetzelfde niveau zitten. Dit voorkomt dat zij gedemotiveerd raken omdat de stof te moeilijk of juist te makkelijk is. Daarbij is het mogelijk dat de kinderen aanvullende oefeningen krijgen, zodat het onderwijs uitdagend genoeg voor hen blijft.

Ook benoemt respondent 6 dat de kinderen die meer moeite hebben met het volgen van de les, een strategie kan worden aangeboden. Bijvoorbeeld door de stappen gedurende de dag op het bord te schrijven.

Respondent 7 geeft aan dat leerlingen elkaar steun kunnen bieden en dat de school hierop in probeert te spelen. Leerlingen die moeite hebben met het systeem of het wennen aan Nederland, kunnen worden gekoppeld aan een andere jongere bij wie het heel goed gaat. Hierover wordt het volgende gezegd.

“Maar dat is een ding wat wij proberen, een maatje vinden die hem kan begeleiden vanuit “ik heb dit ook meegemaakt, ik voelde mij ook als een kind. Maar kijk eens, nu ben ik klaar”.”

Door aandacht te besteden aan de behoefte van de leerlingen blijft de school een prettige plek om te komen en voelen leerlingen zich gehoord. Op die manier kan schoolverzuim worden voorkomen.

Vrijwilligers

Kinderen die moeite hebben met hun ontwikkeling, bijvoorbeeld analfabeten, kunnen tevens ondersteuning krijgen van vrijwilligers. Respondent 8 geeft aan dat op het Start College vier tot vijf vrijwilligers in kunnen worden gezet om de leerlingen extra begeleiding te bieden. Dit zijn gepensioneerde basisschooldocenten en een Arabisch sprekende mevrouw die mogelijk worden aangevuld met een mevrouw die Chinees spreekt. Zij kunnen in het beginstadium de leerlingen in hun eigen taal onderwijzen, zodat zij op die manier op weg kunnen worden geholpen. Dit is een effectieve manier om schooluitval te voorkomen.

De verzuimcoördinator

Uit het onderzoek van Klooster en Butter (2019) komt naar voren dat medewerkers zoals de verzuimcoördinator extra ondersteuning kunnen bieden op het gebied van begeleiding, zorg en uitval. Tijdens het interview benoemt respondent 1 dat ook het Start College een interne begeleider heeft. Deze persoon wordt omschreven als iemand die meer is aangesteld om de zorgproblematiek van een jongere in beeld te krijgen. Zij doet een stukje intake, maar fungeert ook als aanspreekpunt voor jongeren. Op die manier kan de verzuimcoördinator bijdragen aan het voorkomen van schooluitval. Uit het onderzoek blijkt tevens dat dit ervoor zorgt dat docenten worden ontlast, waardoor zij meer tijd kunnen investeren in het onderwijs. Goed onderwijs kan een stimulans zijn voor de jongeren om naar school te blijven gaan.

De locatie

Emmelot (et al., 2001) is van mening dat ISK-klassen vaak gevestigd zijn op een aparte locatie, waardoor jonge statushouders niet snel in contact komen met leerlingen die regulier onderwijs volgen. Respondent 8 deelt deze mening. Hierbij wordt benoemd dat de school erg weggestopt zit. Het samenbrengen van Nederlandse kinderen en jonge statushouders zou bij kunnen dragen aan hun integratie. Daar zou veel bewuster mee om kunnen worden gegaan. Het voordeel van een aparte school is het feit dat een veilige omgeving kan worden gecreëerd. *“Ik roep altijd “ieder nadeel heeft zijn voordeel”, maar ik ben nog steeds van mening dat je een ISK eigenlijk tegen een VO-school zou moeten plakken.”*

Met deze uitspraak maakt respondent 8 duidelijk dat het hebben van een aparte school zowel een nadeel als een voordeel kan hebben. Maar dat zij van mening is dat het met oog op de integratie van de leerlingen beter zou zijn als het Start College samen zou worden gevoegd met een reguliere school.

Verzuimmeldingen

Op de vraag of bij het melden van verzuim wel eens een persoonlijke afweging wordt gemaakt, wordt wisselend gereageerd.

Respondent 8 geeft aan dat preventief wordt gehandeld bij verzuim van een leerling. *“Nee, we zijn daar strikt op. We gaan daar gelijk op. Eigenlijk melden wij nog eerder. Als er echt iets is dan moet je daar gelijk bij zijn. Gelijk ingrijpen.”*

Met deze uitspraak geeft zij aan eerder te handelen dan bij verzuim van zestien uur (het wettelijke aantal waarop moet worden gemeld). Ook respondent 1 geeft aan dat eerder wordt gemeld. Al in een vroeg stadium wordt een jongere aangesproken.

De persoon die uiteindelijk de verzuimmelding maakt is respondent 3. Tijdens het interview worden verschillende antwoorden gegeven. In eerste instantie wordt het volgende gezegd.

“Dan moeten we bij negentien uur spijbelen de leerplichtambtenaar inschakelen. Maar meestal zit ik daar wel dik overheen hoor. Want het zijn natuurlijk speciale gevallen.”

Op de vraag hoe de respondent aan de negentien uur komt, wordt geantwoord dat dat wettelijk is. Nadat wordt gecorrigeerd dat na zestien uur dient te worden gemeld, wordt aangegeven dat dat betekent dat er doorgaans drie uurtjes bij worden gedaan. Toch wordt op een later moment aangegeven in principe geen persoonlijke afweging te maken en de zestien uur wel echt aan te houden.

Conclusie

Het Start College heeft geen concreet beleid of deze is niet dermate belangrijk dat medewerkers er gebruik van maken. Uit de interviews blijkt dat zij op andere manieren invulling geven aan de behoefte van de leerlingen. Het voeren van individuele gesprekken is hier een voorbeeld van. Daarbij kunnen vrijwilligers worden ingezet om leerlingen met een grotere achterstand steun te bieden. Het organiseren van evenementen is een manier om een positieve sfeer te creëren en leerlingen op een andere manier bekend te maken met de Nederlandse taal.

Kort gezegd, de medewerkers proberen de jonge statushouders een zo goed mogelijke ondersteuning te bieden en op die manier wordt het verzuim zo veel mogelijk beperkt. Maar dit komt niet voort uit beleid.

5.3 Hoe kijken de ketenpartners tegen de huidige samenwerking aan?

Om deze deelvraag te kunnen beantwoorden, is aan de verschillende ketenpartners gevraagd hoe zij de externe (met andere organisaties), maar ook de interne (binnen de organisatie) samenwerking ervaren. Uit de interviews komt naar voren dat enkele factoren een positieve invloed hebben op de samenwerking, maar dat er ook factoren zijn die maken dat dit minder goed verloopt. Tevens blijkt dat andere organisaties, welke niet tot deze ketenpartners behoren, een goede bijdrage kunnen leveren aan de ondersteuning van statushouders.

Samenwerking in het algemeen

Alle respondenten zijn van mening dat de samenwerking van de ketenpartners goed verloopt. Hierbij benoemt respondent 4 dat organisaties wel eens andere belangen hebben. Gemeenten zijn economisch gericht en organisaties als Vluchtelingenwerk en Nidos werken meer maatschappelijk. Hiermee wordt bedoeld dat de gemeente van mening kan zijn dat iemand naar school moet, maar dat het op andere gebieden nog niet goed met iemand gaat waardoor een andere organisatie vindt dat de jongere hier nog niet toe in staat is. Dit hoeft geen probleem te zijn, want het kan goed worden opgelost door met elkaar in gesprek te gaan. Dit is dan ook iets wat veel gebeurt en wat belangrijk is.

Uit het onderzoek van Klooster en Butter (2019) is gebleken dat driekwart van de ISK's over het algemeen tevreden is over de samenwerking met externe organisaties. De leerplichtambtenaar en de schoolarts werden positief beoordeeld. Zij zijn volgens de scholen voldoende beschikbaar. Ook op het Start College zijn de medewerkers tevreden over de samenwerking met de leerplichtambtenaar. Respondent 8 maakt haar tevredenheid kenbaar middels de volgende uitspraak.

“Zoals ik met de leerplichtambtenaar optrek, dat zou eigenlijk overal moeten.”

Respondent 8 benoemt hierbij dat de leerplichtambtenaar telefonisch goed bereikbaar is, daarbij komt hij wekelijks langs. Hij laat zijn gezicht ook in de klas zien, zodat leerlingen weten wie de leerplichtambtenaar is en dat er daadwerkelijk wordt gecontroleerd. Respondent 3 voegt hieraan toe dat het prettig is om te weten hoe het verder gaat met een leerling die bij DUO is gemeld. Eerder kwam het voor dat geen feedback werd gegeven, maar momenteel gaat dit erg goed en dat wordt als prettig ervaren. Ook dit is opgenomen in de Methodische Aanpak Schoolverzuim (2017), wat betekent dat het bijdraagt aan een effectieve samenwerking.

Uit het onderzoek van Klooster en Butter (2019) bleek tevens dat de ISK's minder tevreden zijn over het contact met Nidos. Dit komt voort uit de wisseling van het personeel en het tekort aan contacturen. Respondent 3 deelt deze mening.

“De kinderen die ze toegewezen krijgen zien ze maar één keer in de twee, drie weken. Dus dat is natuurlijk niks in principe. Dat is veel te weinig aan begeleiding. Dat merk ik aan de kinderen hoor.”

Uit deze uitspraak blijkt dat de ervaringen van respondent 3 aansluiten op de resultaten van het onderzoek van Klooster en Butter (2019). Ook in Harderwijk wordt gesignaleerd dat Nidos te weinig contacturen heeft met de leerlingen. Respondent 3 benoemt hierbij dat medewerkers veel worden gewisseld, zij zien hun jongeren weinig en zijn vaak relatief jong. Hierbij werd als voorbeeld genoemd dat een jongen al dagen met kiespijn rondliep en niet wist wie zijn begeleider was. Dit moest uit worden gezocht. Vervolgens was het moeilijk om deze persoon telefonisch te kunnen spreken. Wat betreft het aantal contacturen deelt respondent 5 de mening van respondent 3 niet. Aan wordt gegeven dat de voogden inderdaad één keer in de vier weken contact hebben met de jongeren, maar dat dit als voldoende wordt gezien. Hierbij wordt benoemd dat voogden de jongeren ook treffen op bijvoorbeeld de school waar zij onderwijs volgen. Daarbij moet in de eerste weken dat de jongere in Nederland is veel geregeld worden. Hierbij kan worden gedacht aan het halen van vaccinaties of het bezoeken van de huisarts. Dat deze hoeveelheid aan contact vervolgens wordt afgebouwd is volgens de leidinggevende niet meer dan logisch.

Ook de samenwerking met Vluchtelingenwerk is volgens respondent 10 niet optimaal. Dit komt voort uit het feit dat er veel vrijwilligers werkzaam zijn, waarbij de een zich meer inzet voor de statushouders dan de ander. Bij een moeilijke samenwerking kan contact worden opgenomen met de teamleider van Vluchtelingenwerk. Dit contact wordt als prettig ervaren en laat tevens zien dat ook in dergelijke gevallen een goede communicatie van belang is.

Daarbij benoemen drie respondenten dat sommige statushouders te snel worden losgelaten door Vluchtelingenwerk. Dit is erg individueel, het ene gezin heeft meer ambities tot integreren dan het andere gezin. Dit neemt tevens met zich mee dat de een sneller begrijpt hoe alles in Nederland is geregeld dan de ander. Respondent 9 is van mening dat de begeleiding van Vluchtelingenwerk veel te kort is. Dit blijkt uit de volgende uitspraak.

“Je kan niet in een paar maanden alles over een land weten qua procedures en je bent de taal nog niet machtig.”

Kort samengevat zijn de organisaties van mening dat de samenwerking goed verloopt. Een goede communicatie wordt hierbij als belangrijk ervaren. Het is van belang dat de medewerkers voldoende beschikbaar zijn, zodat organisaties snel contact met elkaar op kunnen nemen.

Privacywetgeving

Drie respondenten benoemen dat de privacywetgeving invloed heeft op de samenwerking. Persoonlijke gegevens van een jongere kunnen niet meer met iedereen worden gedeeld, hierbij kan worden gedacht aan informatie over wat zich in de persoonlijke levenssfeer afspeelt. Daarbij kunnen deze gegevens bijvoorbeeld niet meer zomaar via de mail worden verstuurd, waardoor stappen niet meer zo snel kunnen worden gezet. Hierdoor duurt het soms te lang voor iemand geholpen kan worden.

“Iedereen heeft het over ‘is het wel AVG’. Ik snap dat het moet, maar in het belang van de jongere is het niet altijd handig want soms moet je wel snel handelen.”

Respondent 5 maakt hiermee duidelijk dat de privacywetgeving als belemmering kan worden gezien voor het uitvoeren van de werkzaamheden. Respondent 2 ziet het als een stap achteruit.

“Ja... We doen al wel eens dingen die wettelijk niet mogen.”

Middels deze uitspraak wordt duidelijk gemaakt dat de regels wel eens worden omzeild om goed te kunnen samenwerken. Hierbij wordt als voorbeeld gegeven dat wel eens inzage in het systeem wordt gegeven. Ook wordt benoemd dat het lastig is om te bepalen welke informatie mag worden gegeven en welke niet. Daarbij mogen organisaties verschillende informatie delen. Om die reden wordt waarde gehecht aan een breed overleg. De gegeven informatie wordt op die manier voor alle belanghebbenden beschikbaar gesteld. Kort gezegd verstrekken organisaties gegevens aan derden die hier eigenlijk geen inzage in mogen hebben. Dit is gevaarlijk, want op deze manier stellen zij zich kwetsbaar op voor een eventuele aanklacht.

Ook los van de privacywetgeving wordt het breed overleg als prettig ervaren. Vier respondenten benoemen dit tijdens de interviews. Respondent 1 geeft hierbij aan dat het handig is om alle partijen bij elkaar te hebben, zodat direct afspraken kunnen worden gemaakt.

Geconcludeerd kan worden dat de privacywetgeving een negatieve invloed heeft op de samenwerking van de organisaties. Op verschillende manieren wordt geprobeerd om deze regels te omzeilen. Een voorbeeld hiervan is het voeren van een breed overleg.

Interne samenwerking

Tevens zijn alle respondenten van mening dat intern de samenwerking goed verloopt. Hierbij worden de casus overleggen als prettig ervaren. Respondent 1 benoemt dat om de veertien dagen een overleg is waarbij de consultants bij elkaar komen. Ook respondent 9 geeft aan dat dit goed functioneert. Op het moment dat sprake is van een lastige casus, kan deze worden ingebracht. Dan kan worden bekeken of iemand goed op weg is of dat anderen tips en tools kunnen geven. Een goede interne samenwerking kan uiteindelijk een positieve bijdrage leveren aan de samenwerking met andere organisaties.

Persoonlijk contact

Volgens vier respondenten is het in de samenwerking voornamelijk van belang dat je gezien wordt. Respondent 1 benoemt hierbij dat dit kan worden bewerkstelligd door elke week langs te gaan bij de school. Ook respondent 8 is van mening dat persoonlijk contact erg waardevol is en dat dit bijdraagt aan een goede samenwerking. Dit blijkt uit haar volgende uitspraak. *“Ja ik ben heel erg van contact dus dan zeg ik ook van “kom gewoon even eens per week buurten”.”*

Hierbij wordt aangegeven dat het contact met de leerplichtambtenaar erg goed is, maar dat het contact met andere organisaties trager verloopt.

Andere organisaties

Er zijn veel verschillende organisaties die elk op hun eigen manier in staat zijn om statushouders ondersteuning te bieden.

“Ja, die poppen als paddenstoelen op uit de grond.”

Met deze uitspraak van respondent 2 wordt duidelijk gemaakt dat er veel verschillende organisaties zijn. Voorbeelden hiervan zijn I-Psy, Kommak en Talent House.

Volgens respondent 1 kunnen medewerkers van Kommak jonge statushouders goed helpen vanwege hun Syrische of Eritrese nationaliteit. Zij winnen sneller het vertrouwen en worden eerder geaccepteerd door een gezin. I-Psy wordt ingeschakeld op het moment dat sprake is van psychische problematiek. Respondent 2 benoemt dat de medewerkers van Talent House proberen om jongeren vanaf de straat te benaderen. Hierbij wordt aangegeven dat veel met deze organisatie wordt samengewerkt.

Volgens respondent 1 wordt ook bij Talent House met buddies gewerkt. Op het moment dat een jongere moeite heeft met het integreren in Nederland en het volgen van onderwijs, is het mogelijk dat er een andere jongere aan wordt gekoppeld die dezelfde taal spreekt, maar ook de Nederlandse taal beheerst. Deze jongeren hebben vaak bepaalde overeenkomsten waardoor zij sneller een klik hebben. Dit kan een positief effect hebben op de jongere.

Conclusie

De organisaties zijn over het algemeen tevreden over de onderlinge samenwerking, een goede communicatie draagt hieraan bij. Persoonlijk contact wordt als waardevol gezien. De privacywetgeving heeft een negatieve invloed op de samenwerking. Informatie kan niet meer zomaar worden gedeeld en stappen worden minder snel gezet. Hierdoor kunnen jonge statushouders minder goed worden geholpen. Dit maakt de samenwerking moeilijker en heeft als gevolg dat het doel niet altijd (binnen de gewenste tijd) kan worden behaald.

6. Conclusie & aanbevelingen

In dit hoofdstuk zal de onderzoeksvraag worden beantwoord. Deze luidt als volgt: *“Hoe effectief is de samenwerking tussen de verschillende organisaties als het gaat om het terugdringen van het ongeoorloofd schoolverzuim van statushouders?”* De aanleiding van dit onderzoek is dat Leerlingzaken niet goed in beeld heeft welke oorzaken in het leven van statushouders maken dat zij verzuimen om naar school te gaan. Daarbij is niet duidelijk op welke manier de medewerkers van het Start College op deze oorzaken inspelen en hoe de ketenpartners aankijken tegen de onderlinge samenwerking ter beperking van dit schoolverzuim. Middels literatuuronderzoek en kwalitatief praktijkonderzoek wordt antwoord gegeven op de onderzoeksvraag. Deze conclusie wordt beschreven in paragraaf 6.1. Vervolgens worden in paragraaf 6.2 aanbevelingen gedaan aan Leerlingzaken.

6.1 Conclusie

Er zijn veel verschillende oorzaken die invloed kunnen hebben op het schoolverzuim van een jonge statushouder. Ook spelen bij één jongere vaak meerdere problemen een rol. Dit maakt dat het voor professionals lastig is om de juiste hulp te bieden. Daarbij heeft de intrinsieke motivatie van een statushouder hierin een aandeel. Een jongere kan zich openstellen voor integratie in Nederland, maar het is ook mogelijk dat wordt vastgehouden aan de waarden en normen van het thuisland. Dit tezamen maakt dat het voor een professional lastig kan zijn om een jongere goede steun te bieden en daarmee schoolverzuim te voorkomen.

Het is gebleken dat het voor jonge statushouders erg waardevol kan zijn dat zij aan iemand worden gekoppeld die de Nederlandse taal machtig is en hen kan helpen bij hun integratie. Zij hebben iemand nodig die hen steun kan bieden. Binnen organisaties als Talent House, maar ook op het Start College, wordt hier invulling aan gegeven. Jongeren die moeite hebben met het volgen van onderwijs kunnen worden gekoppeld aan een leeftijdsgenoot bij wie zij deze steun kunnen vinden. Uit de interviews is naar voren gekomen dat dit een goede manier is om een jongere te helpen. Verschillende respondenten hebben hier positieve ervaringen mee en zien dat een jongere daadwerkelijk opbloeit. Op gemeentelijk niveau zijn hier in Harderwijk nog geen mogelijkheden toe, terwijl in de praktijk blijkt dat dit een aanwinst kan zijn. Voor dergelijke jongeren is dit een gemis.

Het Start College heeft enkel een algemeen beleid wat betreft het melden van verzuim bij DUO. Een protocol over het verlenen van zorg en het omgaan met de problematiek van de leerlingen lijkt niet aanwezig of medewerkers maken hier geen gebruik van. De leerlingen blijven onderwijs volgen door de steun van de medewerkers en de wijze waarop zij invulling geven aan hun functie. Toch lijkt een dergelijk beleid van belang om te bewerkstelligen dat de neuzen dezelfde kant op staan en iedereen op een goede manier invulling geeft aan deze belangrijke taak.

Tot slot verloopt de samenwerking van de organisaties minder goed sinds de invoering van de AVG. Het is wettelijk gezien niet meer toegestaan om persoonsgegevens met alle organisaties uit te wisselen. Hierbij kan worden gedacht aan informatie die gaat over problemen in de privésfeer.

Daarbij kunnen deze gegevens niet meer via de mail worden verstuurd, waardoor de samenwerking langzamer verloopt en jongeren minder snel kunnen worden geholpen. Organisaties proberen op verschillende manieren invulling te geven aan deze belemmering, maar een effectieve oplossing is (nog) niet gevonden.

Geconcludeerd kan worden dat verschillende factoren zowel een positieve als negatieve invloed kunnen hebben op de samenwerking van de verschillende organisaties. Informatie kan tegenwoordig minder makkelijk worden gedeeld en de oorzaken van schoolverzuim kunnen complex zijn. Toch lijkt het erop dat de medewerkers van het Start College een succesvolle invulling geven aan hun taak en het schoolverzuim van de jonge statushouders zo veel mogelijk weten te beperken. Mocht sprake zijn van schoolverzuim, dan weten zij de externe instanties te vinden en lijken zij samen in staat te zijn om een jongere de juiste ondersteuning te bieden. Er is gezocht naar een convenant waarin wordt vermeld wat het streven is als het gaat om het aantal jongeren dat verzuimt per jaar. Deze blijkt er niet te zijn. Om die reden wordt de omvang van het verzuim bij het Start College vergeleken met landelijke cijfers die gepubliceerd zijn door het Nederlands Jeugdinstituut (2019) en het Centraal Bureau voor de Statistiek (z.d.). Hieruit is gebleken dat er in het jaar 2016/2017 6,46 procent van de leerlingen verzuimde. Dit houdt in dat op het Start College een aantal van 5 leerlingen vergelijkbaar zou zijn. Met een aantal van 8 leerlingen kan worden geconcludeerd dat het schoolverzuim boven gemiddeld is in vergelijking met het gemiddelde in Nederland. Echter, gelet op de achtergrond van de leerlingen is het begrijpelijk dat het verzuimpercentage op het Start College hoger is. Bij jonge statushouders zijn er meer factoren die ervoor kunnen zorgen dat zij verzuimen om naar school te gaan. Om die reden is het verschil in percentage verklaarbaar. Uit de interviews is dan ook naar voren gekomen dat de verschillende respondenten, waaronder de directrice van het Start College, tevreden zijn over dit aantal. Daarbij worden bij de samenwerking van de organisaties de vijf fasen van de Methodische Aanpak Schoolverzuim gevolgd. Of strikt bij zestien uur verzuim wordt gemeld is niet duidelijk, de respondenten gaven hier verschillende antwoorden op. Echter, een van de doelen van de methodische aanpak is dat maatwerk kan worden geleverd. Hierbij kan worden gedacht aan het later melden van verzuim wegens de achtergrond van een leerling. Ook blijkt uit de interviews dat de leerplichtambtenaar de resultaten terugkoppelt naar de school. Hiermee kan worden geconcludeerd dat de samenwerking van de verschillende organisaties effectief is.

6.2 Aanbevelingen

In eerste instantie zullen de aanbevelingen aan Leerlingzaken worden benoemd. Deze worden aangevuld met de aanbevelingen die tevens gericht zijn aan het Start College.

Leerlingzaken

- Leerlingzaken wordt naar aanleiding van dit onderzoek aanbevolen om op zoek te gaan naar een ‘maatjesproject’. Op verschillende niveaus, op de school en binnen instanties als Talent House, wordt een maatje op verschillende manieren ingezet en lijkt dit een positieve invloed te hebben op de jongeren. Middels het ‘maatjesproject’ kunnen jonge statushouders extra ondersteuning krijgen bij hun integratie. Ze hebben iemand waar ze vragen aan kunnen stellen met betrekking tot de regels in Nederland en die hen kan helpen bij het leren van de Nederlandse taal. Uit een interview is gebleken dat hierover momenteel overleg plaatsvindt met de organisatie Van der Horst & Starke. Deze jobcoachorganisatie heeft projecten die gericht zijn op bewegen en sporten in relatie tot het weer fysiek en mentaal fitter worden (Vanderhorst-Starke, 2018). Uit de interviews is gebleken dat jonge statushouders behoefte hebben aan beweging en op die manier hun hoofd leeg kunnen maken. Een project dat daarop is gericht lijkt dan ook een zeer geschikte keuze.
- Uit het onderzoek is naar voren gekomen dat financiële problemen één van de factoren is die bij kunnen dragen aan ongeoorloofd schoolverzuim. De directrice van het Start College heeft aangegeven dat het wellicht een idee is om ervoor te zorgen dat jonge statushouders papieren treinkaartjes of een ov-chipkaart voor een bepaald traject naar school ontvangen. Op die manier kan worden voorkomen dat zij te veel gaan reizen en vervolgens het bedrag niet in zijn geheel kunnen declareren. Leerlingzaken wordt aanbevolen om te bekijken of, en op welke manier, dit kan worden bewerkstelligd.
- Meerdere respondenten geven aan dat de privacywetgeving een belemmering is voor de samenwerking. Zij mogen persoonsgegevens minder snel uitwisselen. Hierbij kan worden gedacht aan informatie wat betreft problemen in de privésfeer. Ook kunnen gegevens niet meer zomaar via de mail worden verstuurd. Dit maakt dat de samenwerking minder makkelijk verloopt en jongeren niet meer zo snel kunnen worden geholpen. Om die reden wordt Leerlingzaken aanbevolen om te kijken of er mogelijkheden zijn om hier anders mee om te gaan. Het inwinnen van juridisch advies zou een mogelijkheid zijn, maar een eventueel vervolgonderzoek zou ook zijn vruchten af kunnen werpen.

Leerlingzaken en het Start College

- Uit het onderzoek is gebleken dat de gemeente geen convenant heeft met het Start College wat betreft de omvang van het schoolverzuim. In een dergelijk convenant zouden afspraken kunnen staan ter beperking van het schoolverzuim. Tevens kan worden vermeld welke omvang wordt nagestreefd als het gaat om het aantal jongeren dat in een jaar verzuimt. Dit zou een bijdrage kunnen leveren aan de samenwerking omdat dergelijke afspraken zwart op wit staan en de organisaties hetzelfde doel nastreven.
- De directrice van de school benoemde dat enkele scholen in andere plaatsen een schakeltraject hebben met een hogeschool of universiteit, waardoor jonge statushouders ook naar deze niveaus door kunnen stromen. Dit is voor deze doelgroep een extra stimulans voor het volgen van onderwijs, maar ook een kans in de maatschappij. Leerlingzaken zou samen met onder andere het Start College eventuele mogelijkheden in kaart kunnen brengen om te kijken of dit ook in Harderwijk kan worden ingevoerd. Hierbij is het wel van belang om te benoemen dat, alvorens leerlingen door kunnen stromen naar ander onderwijs, de school een selectie zal moeten maken tussen de leerlingen om te bepalen wie hiervoor in aanmerking komt. Daarbij is het belangrijk om ervoor te zorgen dat de leerlingen die geen gebruik mogen maken van dit schakeltraject, ondersteund worden en niet ontmoedigd raken.
- Uit het onderzoek is gebleken dat het Start College een beleid heeft dat gericht is op de te verrichten handelingen bij wettelijk verzuim. Echter, de medewerkers maken geen gebruik van beleid dat gericht is op de te verlenen zorg aan statushouders of de school heeft deze niet. Met oog op de leerlingen die hier les volgen is het denkbaar dat schriftelijk wordt vastgelegd hoe met bepaalde situaties wordt omgegaan. De school hoeft hier niet zozeer een nieuw beleid voor te maken. Het is met name van belang dat de Methodische Aanpak Schoolverzuim wordt gevolgd. Dit zouden zij kunnen verwerken in een beleid dat specifiek gericht is op de school. Leerlingzaken wordt aanbevolen om met de school om tafel te gaan en deze bevindingen te delen.

7. Literatuurlijst

Alexander, K.L., Entwisle, D.R. & Kabbani, N.S. (2001). The dropout process in life course perspective: *Early risk factors at home and school*. *Teachers College Record*, 5 (103), 760-822.

Augeo Foundation (2019) *Vluchtelingenkinderen*. Geraadpleegd op: 22 februari 2019, van: <https://www.augeo.nl/nl-nl/belgie>

Autoriteit Persoonsgegevens (z.d.) AVG. Geraadpleegd op: 20 mei 2019, van: <https://www.autoriteitpersoonsgegevens.nl/nl/over-privacy/wetten/algemene-verordening-gegevensbescherming-avg>

Baat, M. de (2009). *Beschermende en risicofactoren voor schoolverzuim*. Verkregen van: https://www.nji.nl/nl/Download-NJi/Risicofactoren_Schoolverzuim.pdf

Baat, M. de, Messing, C., Prins, D. (2014). *Wat werkt bij schoolverzuim en voortijdig schoolverlaten?* Verkregen van: https://www.nji.nl/nl/Download-NJi/Wat-werkt-publicatie/Watwerkt_VSVenverzuim.pdf

Bakx, J., Halewijn, E., Schilt, T. van & Voort, C. van der (2011). Docentcompetenties, Maatwerk, Intake, Taalcontact. *Les*, 29 (173), 22-25.

Centraal Bureau voor de Statistiek (z.d.) *Asielverzoeken en nareizigers: nationaliteit, geslacht en leeftijd*. Geraadpleegd op: 9 april 2019: van: <https://statline.cbs.nl/Statweb/publication/?DM=SLNL&PA=83102NED>

Centraal Bureau voor de Statistiek (z.d.) *Leerlingen op speciale scholen*. Geraadpleegd op: 3 juni 2019, van: <https://statline.cbs.nl/Statweb/publication/?DM=SLNL&PA=83296ned&D1=2&D2=0&D3=0-2,5&D4=a&D5=0&D6=5&HDR=G1,G4,G5,G2&STB=T,G3&VW=T>

Centraal Bureau voor de Statistiek (z.d.) *Recordaantal immigranten en emigranten 2017*. Geraadpleegd op: 14 mei 2019, van: <https://www.cbs.nl/nl-nl/nieuws/2018/42/recordaantal-immigranten-en-emigranten-in-2017>

Centraal Bureau voor de Statistiek (z.d.) *Ruim 40 procent meer asielzoekers in EU*. Geraadpleegd op: 12 februari 2019, van: <https://www.cbs.nl/nl-nl/nieuws/2015/19/ruim-40-procent-meer-asielzoekers-in-eu>

Centraal Bureau voor de Statistiek (z.d.) *Meer asielzoekers in 2018, minder nareizigers*. Geraadpleegd op: 1 juni 2019, van: <https://www.cbs.nl/nl-nl/nieuws/2019/07/meer-asielzoekers-in-2018-minder-nareizigers>

Centraal Orgaan opvang Asielzoekers (z.d.) *Hervestiging vluchtelingen*. Geraadpleegd op: 13 februari 2019, van: <https://www.coa.nl/nl/voor-gemeenten/hervestiging-vluchtelingen>

Cohen, J., McCabe, E. M., Michelli, N. M., & Pickeral, T. (2009). School Climate: Research, Policy, Practice and Teacher Education. *Teacher College Record*, 1 (111), 180-213.

Donk, C. van der & Lanen, B. van (2015). *Leerlijn praktijkonderzoek*. Bussum: Uitgeverij Coutinho.

- Donk, C. van der & Lanen, B. van (2016). *Praktijkonderzoek in de school*. Bussum: Uitgeverij Coutinho.
- Donk, C. van der & Lanen, B. van (2014). *Praktijkonderzoek in zorg en welzijn*. Bussum: Uitgeverij Coutinho.
- Dowrick, P.W. & Crespo, N. (2005). *Handbook of Adolescent Behavioral Problems*.² Springer Science + Business Media.
- Emmelot, Y., Schooten, E. van, Timmerman, Y., Verhallen, M. & Verhallen, S. (2001). *Nieuwe kansen voor taalonderwijs aan anderstaligen*. Den Haag: WRR.
- Goodenow, C. (1993). The psychological sense of school membership among adolescents: Scale development and educational correlates. *Psychology in the Schools*, 1 (30), 79-90.
- Goodman, J.H. (2004). Coping with trauma and hardship among unaccompanied refugee youths from Sudan. *Qualitative Health Research*, 9 (14), 1177–1196.
- Halt, VNG, Ingrado, Openbaar Ministerie & Raad voor de Kinderbescherming (2017). *Methodische Aanpak Schoolverzuim*. Opgehaald van: https://www.ingrado.nl/assets/uploads/Methodische_Aanpak_Schoolverzuim_MAS.pdf
- Harderwijk (z.d.) *Leerplicht*. Geraadpleegd op: 12 februari 2019, van: https://www.harderwijk.nl/leven/leerplicht_43163/
- Hartkamp, J.P. (2009). Monitor voortijdig schoolverlaten. Verkregen van: <https://docplayer.nl/12067707-Monitor-voortijdig-schoolverlaten-rotterdam-2009.html>
- Hasselt, M. van & Kruyf, D. de (2009). *Doorstroom ISK-VO. Inspirerende voorbeelden uit de praktijk*. Verkregen van: https://www.lowan.nl/wp-content/uploads/2014/09/CEDgroep-Doorstroomonderzoek_ISK_VO.pdf
- Ingrado (2018) *Leerplichtdossier*. Geraadpleegd op: 11 maart 2019, van: https://www.ingrado.nl/kennisdossiers/leerplichtdossier/de_leerplichtambtenaar
- Jabbertjeshop (2019) *Vluchtelingen*. Geraadpleegd op: 11 februari 2019, van: <https://www.jabbertjeshop.nl/over-ons.html>
- Jimerson, S.R., Egeland, B., Sroufe, L.A. & Carlson, B. (2000). A prospective longitudinal study of high school dropouts: Examining multiple predictors across development. *Journal of School Psychology*, 6 (38), 525-549.
- Kearney, C.A. (2008). School absenteeism and school refusal behavior in youth: A contemporary review. *Clinical Psychology Review*, 3 (28), 451-471.
- Klooster, E. & Butter, E. (2019). *De organisatie van nabijheid ISK en zorg*. Verkregen van: <https://www.lowan.nl/wp-content/uploads/2019/02/LOWAN-organisatie-van-nabijheid.pdf>
- Levine, J.A., Pollack, H. & Comfort, M.E. (2001). Academic and behavioral outcomes among the children of young mothers. *Journal of Marriage and the Family*, 2 (63), 355-369.

² De plaats van uitgave is onbekend.

Lowac (2003). *Onderwijs aan asielzoekersleerlingen*. Opgehaald van: <https://www.lowan.nl/wp-content/uploads/2014/09/Visie-op-Eerste-Opvangonderwijs.pdf>

Meerinzicht (z.d.) *Over Meerinzicht*. Geraadpleegd op: 13 februari 2019, van: <https://www.meerinzicht.nl/over-meerinzicht/>

Meerinzicht (z.d.) *Verzuim*. Geraadpleegd op: 13 februari 2019, van: <https://sociaal.meerinzicht.nl/leerlingzaken/verzuim/>

Movisie (z.d.) *Wat werkt bij het bevorderen van arbeidsparticipatie onder statushouders*. Geraadpleegd op: 1 juni 2019, van: <https://www.movisie.nl/publicatie/wat-werkt-bevorderen-arbeidsparticipatie-onder-statushouders>

Nederlands Jeugdinstituut (2019) *Cijfers over Jeugd en Opvoeding*. Geraadpleegd op: 18 februari 2019, van: <https://www.nji.nl/nl/Databank/Cijfers-over-Jeugd-en-Opvoeding/Cijfers-per-onderwerp-Schoolverzuim>

Nederlands Jeugdinstituut (2019) *Scholen voor voortgezet onderwijs*. Geraadpleegd op: 3 juni 2019, van: [https://www.nji.nl/nl/Databank/Cijfers-over-Jeugd-en-Opvoeding/Cijfers-per-voorziening/School-voor-voortgezet-onderwijs-\(VO\)](https://www.nji.nl/nl/Databank/Cijfers-over-Jeugd-en-Opvoeding/Cijfers-per-voorziening/School-voor-voortgezet-onderwijs-(VO))

Nederlands Jeugdinstituut (2019) *Speciale scholen*. Geraadpleegd op: 3 juni 2019, van: <https://www.nji.nl/nl/Databank/Cijfers-over-Jeugd-en-Opvoeding/Cijfers-per-voorziening/Speciale-scholen>

Nidos (2018) *Waar Nidos voor staat*. Geraadpleegd op: 17 mei 2019, van: <https://www.nidos.nl/home/missie-en-visie-van-nidos/>

NOS (2019) *Meeste asielzoekers komen nog steeds uit Syrië, toename Iran en Nigeria*. Geraadpleegd op: 30 april 2019, van: <https://nos.nl/artikel/2282496-meeste-asielzoekers-komen-nog-steeds-uit-syrie-toename-uit-iran-en-nigeria.html>

Pieloch, K., Marks, A.K. & Mccullough, M.B. (2016). Resilience of children with refugee statuses: A research review. *Canadian Psychology*, 4 (57), 330-339.

Rana, M., Qin, D. B., Bates, L., Luster, T., & Saltarelli, A. (2011). Factors Related to Educational Resilience Among Sudanese Unaccompanied Minors. *Teachers College Record*, 9 (113), 2080-2114.

Rijksoverheid (z.d.) *Geoorloofd schoolverzuim en spijbelen*. Geraadpleegd op: 15 februari 2019, van: <https://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/leerplicht/geoorloofd-schoolverzuim-en-spijbelen>

Rijksoverheid (z.d.) *Onderwijs asielzoekerskinderen*. Geraadpleegd op: 15 februari 2019, van: <https://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/asielbeleid/vraag-en-antwoord/onderwijs-asielzoekerskinderen>

Rijksoverheid (z.d.) *Waarom moet ik een startkwalificatie hebben*. Geraadpleegd op: 21 februari 2019, van: <https://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/leerplicht/vraag-en-antwoord/waarom-moet-ik-een-startkwalificatie-hebben>

Sleijpen, M., Boeije, H.R., Kleber, R.J. & Mooren, T. (2015). Between power and powerlessness: A meta-ethnography of sources of resilience in young refugees. *Ethnicity & Health*, 2 (21), 158-180.

StartCollege (z.d.) *Internationale Schakelklas*. Geraadpleegd op: 21 februari 2019, van: <https://www.start-college.nl/isk/>

Strang, A. & Ager, A. (2010). Refugee integration: Emerging Trends and Remaining Agendas. *Journal of Refugee Studies*, 4 (23), 589-607.

Tobler, N.S. (2000). Lessons learned. *Journal of Primary Prevention*, 4 (20), 261-274.

Ungar, M. (2013). Resilience, Trauma, Context, and Culture. *Trauma, Violence, & Abuse*, 3 (14), 255-266.

Van der Horst & Starke (2018) *Onze organisatie*. Geraadpleegd op: 23 mei 2019, van: <https://vanderhorst-starke.nl/>

Vereniging van Nederlandse Gemeenten (2017) *Onderwijsparticipatie jonge statushouder kan beter*. Geraadpleegd op: 1 juni 2019, van: <https://vng.nl/onderwerpenindex/asiel/asielbeleid-en-integratie/nieuws/onderwijsparticipatie-jonge-statushouder-kan-beter>

Verhoeven, N. (2007). *Wat is onderzoek?* Amsterdam: Boom uitgevers.

Vluchtelingendata (z.d.) *Toelichting van definities*. Geraadpleegd op: 13 februari 2019, van: <https://www.vluchtelingendata.nl/inzichten/toelichting-van-definities/>

Vluchtelingenwerk (z.d.) *Asielprocedure*. Geraadpleegd op: 15 februari 2019, van: <https://www.vluchtelingenwerk.nl/feiten-cijfers/procedures-wetten-beleid/asielprocedure>

Vluchtelingenwerk (z.d.) *Eritrea*. Geraadpleegd op: 29 april 2019, van: <https://www.vluchtelingenwerk.nl/feiten-cijfers/landen-van-herkomst/eritrea>

Vluchtelingenwerk (z.d.) *Syrië miljoenen mensen op drift*. Geraadpleegd op: 29 april 2019, van: <https://www.vluchtelingenwerk.nl/feiten-cijfers/landen-van-herkomst/syrie-miljoenen-mensen-op-drift>

Vluchtelingenwerk (z.d.) *Wat doen wij voor vluchtelingen*. Geraadpleegd op: 13 februari 2019, van: https://www.vluchtelingenwerk.nl/wat-wij-doen?gclid=EAIaIQobChMI5oymyY7X4AIVTOh3Ch0bAAVdEAAYASABEgKAYfD_BwE

Wahedi, S. & Crul, M. (2015). *Schoolsysteem laat talent onbenut*. Verkregen van: <https://www.kis.nl/artikel/schoolsysteem-laait-talent-onbenut>

8. Bijlage

1. Verklaring gebruikte hulpmiddelen

Verklaring gebruikte hulpmiddelen

Hierbij verklaar ik, dat ik het voor u liggende werkstuk/project zelfstandig en zonder gebruik van andere dan de aangegeven hulpmiddelen geschreven heb. De uit andere bronnen direct of indirect overgenomen teksten zijn op enigerlei wijze in de door mij geschreven tekst expliciet met bronvermelding verantwoord. Het werkstuk werd tot nu toe nog niet in dezelfde of in vergelijkbare vorm aan een examinerator of examencommissie voorgelegd. Ook is het werkstuk niet eerder in het openbaar verschenen

Naam, achternaam: Demi Samson

Plaats, datum: Zwolle, juni 2019

Handtekening: